

Leons Paegle

PAR UN PRET

DRAMATISKA SPĒLE 4 CĒLIENOS

Piemērojama lauku skatuvēm

DARBOJAS:

Baldona kundze, krogus zemes īpašniece.
Vilnis Baldons, viņas dēls, bijis sarkanarmietis.
Nagots, krodzinieks.
Kurbads Kvēle, kalējs.
Rasa, viņa māsa.
Sūrumis, laukstrādnieks.
Bulens, pagasta priekšnieks.
Vigants, padomes priekšsēdētājs.
Birka, vecsaimnieks.
Akmens }
Zars } jaunsaimnieki.
Vecais Kalns }
Zaļzirnīšs }
Pūpēdis }
Vilks, pagasta ziņnesis.
Anna, Baldona kundzes kalpone.
Vanadzīņš, krogus spēlmanis.
Vali.
Lili.
Drošības ierēdnis.
Pagasta rakstvedis.
Aizsargi.
Laudis.

PIRMAIS CĒLIENS

Istaba krogū. Abpusīgi portjeras, aiz tām durvis: kreisajā pusē uz krogus viesistabu, labajā — uz dzīvojamām telpām. Vidū apaļš galds uz mucas. Ap to sēdmucas. Divans. Pār to spogulis. Pie sienām krodziskas bildes.

Bulens un Nagots galdam abās pusēs, ceļiem uz sēdmucām, elkoņiem uz galda, galvas vidū kopā.

Bulens.

Un tā tas gāja — gan pie jums, gan pilsētā kopā ar jums. Tagad tādi laiki. Iedzer un par rītdienu nedomā. Galu galā iztrūkums kasē rodas pats no sevis.

Nagots.

Liels?

Bulens.

Pietiek, lai mani iesēdinātu. Ja opozīcija vēlēšanās uzvar un nāk revīzija, es esmu beigts.

Nagots.

Es tāpat. Krogu slēgs. Tas jau viņiem platformā. Es lai ubagot eju, ja? Pie saimnieka par puisi, ja? Nekā, draugi, nieki vien būs ar jūsu opozīciju un platformu.

Bulens.

Mums vara jāpatur.

Nagots.

Par katru cenu.

Bulens.

Pret viņiem jāturas vienkopus.

Nagots.

Godājams vārds. Vienībā spēks, bet naudā prāts. Lai tad mūsu lietā rīkojas prāts, tas ir — nauda.

Bulens.

Jūs gribat sacīt?

N a g o t s.

Tikai to, ko izteicu. Mūsu lieta atkarājas no jaun-saimnieku balsīm. Viņi ir karni vilki. Krietna šņabja savu mūžu nav baudījuši un arī nebaudīs, ap saviem stūrišiem kaudamies. Viņi labprāt iedzertu par velti, reibtu ātri un balsotu droši.

B u l e n s.

Es saprotu... Bet tas ir... es gribēju teikt, vai tas nav drusku riskanti?

N a g o t s.

Ne tik riskanti kā sēdēt rokām klēpī un gaidīt revizi-
ziju.

B u l e n s.

Es saprotu... ja citādi nevar.

N a g o t s.

Nevar. Bet lietas izvešanu uzņemos es. Jūsu nauda, mana galva.

B u l e n s.

Cik tas izmaksātu?

N a g o t s.

Ne vairāk, kā prasa mūsu intereses.

B u l e n s.

Labs saimnieks arī santimus skaita.

N a g o t s.

Jūs taču nečinkstēsiet par santimiem, kad bankā ir visa dzīve. Neaizmirstiet arī, ka pretaģitacija ļoti stipra.

B u l e n s.

Jūs domājat, kalēju Kvēli vai Sūrumu varētu ar naudu...?

N a g o t s.

Nē, to es nedomāju. Tie nav no tāda māla. Bet ir vēl citi līdzekļi.

B u l e n s.

Tie būtu?

N a g o t s.

Viņi ir pretvalstiski.

B u l e n s.

Kas? Tas taču riskanti.

N a g o t s.

Ko? Es saku, šie cilvēki ir pretvalstiski, jo uzstājas pret veckārtības partiju. Katra nacionāli domājoša pilsoņa pienākums gādāt, lai viņi netraucētu valsts uzbūves darbu.

B u l e n s.

Bet...

N a g o t s.

Nebaidieties. Lieki izdevumi necelsies.

B u l e n s.

Bet vai tas nav riskanti?

N a g o t s.

Atkal! Nesaprotu, kā jums bija dūša nodzīvot pagasta naudu, ja baidāties no tādiem niekiem.

B u l e n s.

Bet ja tas nāk zināms?

N a g o t s.

Pie velna! Tad stāviet mierīgi un gaidiet, kamēr jūs iesēdinās.

B u l e n s.

Nē, nē, pasarg' dievs! Ja citādi nav iespējams, esmu gatavs uz visu, lai tikai paliktu amatā.

N a g o t s.

Paliksiet. Droši. Bet es būšu dzimtkrodzinieks. Krogus jums man jāatdod uz mūžīgiem laikiem.

B u l e n s.

Būs. Tā mūsu rūpe. Jūsu rūpe — sareģistrēties ar krodzinieci.

N a g o t s.

Tas ir nieks. Nav pirmā reize.

B u l e n s.

Pie reģistra?

N a g o t s.

Kāpēc tūlīn pie reģistra? Pie sievietēm.

Bulens.

Ha, ha, ha! Meistars, ko? Es jūs apbrīnoju. Ar visu jūs tiekat galā.

Nagots.

Jātiek. Nepratīsi pasaulē dzīvot, cūkas apēdis. Tātad darīts. Sitiet sauajā.

Bulens.

Lai iet. Kopdarbība tomēr ir laba lieta.

Nagots.

Jā, savā vietā. Bet tagad pie darba. Es lūdzu. *Izstiepj roku pret Bulenu.*

Bulens.

Ko?

Nagots.

Sumiņu iepriekšējiem izdevumiem.

Bulens.

Apžēlojieties! Labs saimnieks maksā tikai par padarītu darbu.

Nagots.

Labs veikals sākas tikai ar iemaksu.

Bulens *izvelk naudu.*

Vai pietiks ar šo?

Nagots.

Vēl pusi klāt.

Bulens.

Naudas izspiedējs! Vairāk ne antiņa.

Nagots.

Sīkstulis. Tad man jāmaksā no savas kabatas.

Bulens.

Vairāk ne antiņa.

Nagots.

Sikpreču tirgotājs latviešu saimnieka ādā! Vienalga, dodiet šurp. *Saņem naudu.*

Bulens.

Bet es jums piekodu, par mūsu līgumu nevienam ne pusvārda. Zina tikai Viģants. Viņš pats ieteica parunāt ar jums.

Nagots.

Esiet bez rūpēm. Jūs paliksiet jēra nevainībā. Bet es jau šodien pie darba. Liekas būt brieduši kvieši. Atnākuši pat Akmens ar Zaru. Vai paši nepaliksiet?

Bulens.

Nē, nē. Es gribu bez aizdomām. Tos liderus Akmeni un Zaru apstrādājiat vispirms. Vīgants palīdzēs. Es paļaujos uz jums.

Nagots.

Un pareizi darāt. Nav pirmā reize.

Atvadās, rokas kratīdami. Abi reizē nolec no sēdmucām. Bulens prom pa kreisi, Nagots pie durvīm pa labi.

*

Nagots paver durvis, sauc.

Maija! Maijas kundze!

Baldona kundze ienākdama.

Tu vēlies?

Nagots.

Liec Annai šē aplāt galdu un atnest no iekšas dažus spirtotus šņabjus. Bet no virtuves lai pagādā kaut ko labi piparotu.

Baldona kundze.

Kas tad atkal par viesiem?

Nagots.

Ir, mīlā, ir. Veikala intereses prasa. Jā, pēc kādas pusstundas lai nonāk lejā Vali un Lili.

Baldona kundze.

Atkal! Es tev lūdzu gādāt šīs sievietes no mājas laukā. Tas ir nekrietni.

Nagots apskauj viņu.

Nu, nu, nedusmo, mīlīt. Nekrietni ir tas, kas kaitē veikalam. Viņas veikalu lieliski sekmē.

Baldona kundze atraisās.

Es negribu, lai viņas šē būtu. Dzirdi, es negribu! Ja mani mīli, tad apsoli sūtīt viņas projām.

Nagots.
Maija!

Baldona kundze.
Es to prasu no tevis.

Nagots.
Labi jau labi. Es to apsolu. Bet šodien vēl viņām jānāk lejā. Šodien katrā ziņā.

Baldona kundze.
Beidzamo reizi?

Nagots.
Beidzamo un vinnēto. Bet nu gādā, ko sacīju. Man jāiet pēc alus.

Abi prom, viens pa kreisi, otrs pa labi. Tūliņ pēc tam ienāk Anna un klāj galdu. No otras puses Nagots ar alus pudelēm.

*

Nagots noliek alu uz galda un aizskar Annas krūtis.

Anna sit viņam pa roku.

Neķerstieties! Ļaujiet apklāt galdu!

Nagots.
Bet pēc tam varēs?

Anna.
Nē, lieciet mani mierā. Priekš tam jums ir Lili.

Nagots.
Tu esi daiļāka, Anniņ. Grib to apskaut.

Anna.
Mierā! Es pateikšu kundzei.

Nagots.
Anna! No dieva puses.

Anna.
Aha! Nu zinu līdzekli pret jums!

Nagots.
Un es pret tevi. Dod skūpstu, tad salaidīšu šinī istabā kopā Zaļzirni ar Vali. Tu pa šķirbu varēsi

noskatīties un pārsteigt savu neuzticīgo kavalieri visinteresantākā vietā.

A n n a.

Bezkauna! Labi. Es gribu pierādīt sava kavaliera uzticību. Ja varat mani pār galdu noskūpstīt, turot rokas uz muguras, tad lai iet.

Ceļos uz sēdmucas, ar elkoņiem uz galda. Nagots galda otrā pusē, rokas uz muguras. Liecas pār galdu.

A n n a.

Vēl drusku uz šo pusi, Nagota kungs. Vēl drusku! Ha, ha, ha!

N a g o t s.

Pagaidi, šķelme!

Satver pēkšņi Annas galvu. Anna rauj viņu uz priekšu — un tas vēderiski nokrīt uz galda. Durvis parādās Vīgants un sāk klepot no aizturētiem smiekliem.

A n n a.

Ai! Projām pa labi.

*

V ī g a n t s.

Es atvainojos par traucēšanu. Velna skuķis, ko? He, he, he!

N a g o t s tausta degunu.

Palaidne! Degunu nodauzīju. Paraugies, vai nav resns.

V ī g a n t s.

Nav, nav. Tavs deguns ir īsti senlatvisks un tādēļ izturīgs. Bet kas tev ar to skuķi?

N a g o t s.

Nieki, lai paliek. Vai Bulens tevi informēja par šīs dienas uzdevumiem?

V ī g a n t s.

Protams, protams. Tur jaunsaimnieku vesels bars. Par vēlēšanām apklausīties esot atnākuši.

N a g o t s.

Ved tos šurpu.

Vīgants.

Ko, visu baru?

Nagots.

Nē, sāksim ar redzamākiem. Tā sakot, ar bijušo pusgraudnieku lideriem.

Vīgants.

Piemēram, ar Akmeni, Zaru, Zaļzirni, veco Kalnu?

Nagots.

Tev laba acs. Taisni ar tiem.

Vīgants.

Lai iet.

Prom pa kreisi. Nagots pieiet pie spoguļa, tausta degunu. Klusi ienāk Anna ar pudelēm un glāzēm, uz pirkstu galiem pieiet pie galda, grib nedzirdami nolikt tur nesamo, bet nevar valdīt smieklus. Nagots strauji apgriežas. Annai nesamais sabirst galdā. Viņa metas laukā, skaļi smiedamās. Nagots noskrien līdz durvīm viņai pakaļ, tad atpakaļ pie galda, sakārto sagāztās pudeles un glāzes. No kreisās puses uznāk Vīgants. Aiz viņa: Akmens, Zars, vecais Kalns, Zaļzirnīs, Pūpēdis.

Nagots.

Ā, sveiki, saimnieki, sveiki! Pie galda, lūdzu, pie galda!

Akmens.

Kas tad šodien par svētkiem, ka mūs tā godā?

Nagots.

Godājams vārds. Svētki, jā gan. Kristības, iesvētīšana, iesvaidīšana vai kā pavēlat. Jūs tagad iestājaties saimnieku kārtā. Tas ir liels notikums, uz kuru vērts iedzert. Mēs ar Vīgantu un vēl dažiem krietniem saimniekiem norunājām: lai iet, izmaksāsim viņiem, kamēr pašiem mieži paaug. Lūdzu, lūdzu!

Vīgants.

Nagotam taisnība. Šī diena lai ir vecsaimnieku sveiciens saviem jaunajiem brāļiem. Lai zeļ un vairojas mūsu kāрта!

A k m e n s.

Kā tad nu uzreiz tā? Kad pērn vēl biju kalps pie Vīganta...

V ī g a n t s.

Bet tagad tu esi saimnieks. Bijušais lai paliek pagaldē. Uz galda ir sadraudzība un...

Z a ļ z i r n i s.

Alus. Pareizi un godājams vārds, kā mūsu viesmīlgais saimnieks Nagota kungs saka. Tādēļ lai godājam viņa viesmīlību un viņa alu. *Nosēžas galdam labajā pusē.*

P ū p ē d ī s.

Kur tu, tur es līdzī. *Nosēžas viņam blakus.*

V e c a i s K a l n s.

Kāpēc gan neiedzert, ja dod par brīvu. *Sēstas kreisajā pusē.*

A k m e n s p r e t Z a r u, k l u s i.

Ko?

Z a r s.

Zināšanas dēļ. *Nosēžas kreisajā pusē. Akmens tāpat.*

N a g o t s.

Es jūtos pagodināts. Vispirms atļaujiet piedāvāt paglāzītei miera karoga krāsā. Bet kur tad uzkožamie? *Pie durvīm pa labi. Anna, uzkožamos! Veiklāk!*

A n n a i e n ā k a r u z k o ž a m i e m.

Es tūliņ. Labdien! *Liek uzkožamos galdā. Paklusi Zaļzirnim. Pienāksi?*

Z a ļ z i r n i s t ā p a t.

Redzēs.

A n n a.

Tā! Tikai redzēs? Tad — nevajag. *Prom.*

N a g o t s g a l d a v i d ū. P r e t s k a t ī t ā j i e m.

Kungi, lūdzu! Lai kuplo jaunsaimniecības! Lai zaļo Latvija! *Ielej.*

V ī g a n t s s ē ž a s l a b a j ā p u s ē.

Lai plaukst un cieši kopā vijas vecsaimnieku un jaunsaimnieku draudzības saites! Uz mūsu kopīgo

veselību un Imantas augšāmcelšanos! Prozit! Tas jauki teikts, tur nav ko grozīt.

Pūpēdis.

Es arī prozit! *Saskandina, dzer, uzkož.*

Nagots.

Būsim līdzsvarā, kungi, un iedzersim vēl vienu. Lai atplaukst valodas. *Ielej. Visi dzer un uzkož. Akmens ar Zaru atturīgi.*

Nagots.

Bet tagad pa glāzei alus. Lai atveldzē prātus. Vai nav labs, ko? Vietējais. Latvijas rūpniecība.

Vīgants.

No mūsu miežiem. No vecsaimnieku brangajiem miežiem. Mēs esam likuši pamatus tēvijas labklājībai. Mums ir nauda un prakse. Traktori un prāts.

Zaļzirnīs.

Es stāvu un krītu par jums. Prozit!

Pūpēdis.

Es arī. *Abi dzer.*

Vīgants.

Kā tad citādi. Stāvēt par mums nozīmē stāvēt par sevi. Nesen vēl jūs bijāt graudnieki, pusgraudnieki, vaļinieki, kalpi. Bet tagad saimnieki. Saimnieki! Cik jauki tas skan. Mēs uzņemam jūs savā kārtā ar lielāko prieku, kaut arī daudziem no jums vēl nekā nav. Kopā mums jāturas. Vienotā frontē.

Akmens.

Es dzīvoju vēl vecā kvartnieku būdā. Zars mitinās zemnīcā. Kalnam pirts griesti pār galvu brūk. Ja jau nu vienota fronte, vai jūs nevarētu nākt mums palīgā baļķus savest un mājas uzcelt?

Vīgants.

Katram savs darbs un savas neatliekamas darīšanas. Bet mēs neatsakāmies. Mēs to darīsim, tiklīdz būs nokārtots visas sabiedrības labums, tiklīdz būs droši par savu stāvokli.

N a g o t s.
Godājams vārds. Un ir jau bijuši arī godājami darbi. Vai tev, Zaļzirni, pagasta priekšnieks nedeva zirgus balķu vešanai?

Z a ļ z i r n i s.
Kā nu ne. Tūkstoš rubļu par divām dienām samaksāju. Kādēļ tad lai es būtu pret tik labu pagasta priekšnieku. Es esmu par. Prozit!

P ū p ē d i s.
Es ar!

N a g o t s.
Kungi, iedz...

A k m e n s.
Ja vienota fronte, zemes izpirkšanas nauda paliek mūsu makā. Tāpat nodokļi uz zināmu laiku. Kā tu domā, Zar?

Z a r s.
Tur nav ko domāt. Lai maksā vec...

V ī g a n t s.
Bet draugi! Gluži bez maksas nevar. Īsta īpašuma apziņa rodas tikai tad, ja esi par savu godīgi samaksājis. Nodokļus — jā, tos gan vajag samazināt. Mēs arī stāvam par to. Šinī lietā kopīgiem spēkiem. Tiklīdz mūsu stāvoklis pagastā būs drošs.

N a g o t s.
Es gribēju teikt, iedzersim, kungi. Sveiki! Redziet, viss tiks darīts jūsu labā. Protams, ja mēs to varēsim, tas ir, ja vēlēšanās uzvarēs veckārtības partija.

A k m e n s un Z a r s s a s k a t ā s.
Aha!

V ī g a n t s.
Pareizi. Ja uzvarēs veckārtības partija. Viņā ir visi bagātākie un iespaidīgākie pagasta pilsoņi. Vīri ar pamatu, vīri ar svaru.

A k m e n s.
Piemēram, tādi kā Bulens!

Vīgants *sajūsmināts.*

Jā, jā! Gluži manas domas.

Akmens.

Un kā Vīgants!

Nagots.

Pareizi. Es redzu, mēs saprotamies. Dzeriet, kungi!
Un ēdiet! Mēs sapratīsimies arī vēlēšanās.

Akmens.

Jūs domājat?

Nagots.

Es esmu pārliecināts. Protams, ir starp jums arī tādi, kas taisās iet kopā ar jaunkārtības partiju, kura grib ar galvu caur sienu izskriet. Jūsu pienākums ir tādus pierunāt balsot par mūsu partiju. Aizmirsts netiks neviens. Šim līdzīgi vakari atkārtosies. Tas ir tikai sākums. Tūlī es jums parādīšu... Bet dzeriet jel, kungi. Lūdzu, Akmeņa kungs, lūdzu, Zara kungs... Kalna kungs... *Ielej.*

Zars.

Neesmu nekāds kungs, bet godīgs strādnieks un dzīvoju zemnīcā. Dzert vairāk nevēlos.

Vecais Kalns.

Esmu pirtnieks. Bet kāpēc nedzert, ja dod par brīvu.

Vīgants *pieceļas ar glāzi rokā.*

Saimnieki, dzersim uz veckārtības partijas uzvaru!
Sveiki!

Zaļzirnīšs un Pūpēdis *saskandina ar Vīgantu.*

Sveiki!

Vīgants *sniedz glāzi pār galdu pret Akmeni.*

Prozit, kaimiņ!

Akmens *pieceļas, paņem glāzi.*

Pirms piesitu, atbildiet man uz trim jautājumiem.

Vīgants.

Lūdzu un labprāt.

A k m e n s.

Pie kādas partijas pieder vīrs, kas pirms gada izlika mani ar sievu un bērniem no dzīvokļa mežā zem egles, pavasara aukstajā lietū un vējā?

V ī g a n t s.

Bet, Akmen, tas dzīvoklis bija man nepieciešams.

A k m e n s.

Pie kādas partijas pieder vīrs, kam galvā turas degvīna migla, bet kabatā neturas pagasta nauda?

V ī g a n t s.

Jūs apvainojat pagasta priekšnieku!

A k m e n s.

Es neminēju viņa vārdu, bet jūs to darījāt, jo labi pazīstat savus draugus. Beidzot, pie kādas partijas pieder vīrs, kas apkaro katru sabiedrisko pasākumu ārpus kroga, kas...

N a g o t s.

Ne vārda vairāk! Es zinu, ka jūs esat sarūgtināti par dažām netaisnībām, bez kurām dzīve nevar būt. Dzeriet un aizmirstiet tās.

Z a ņ z i r n i s.

Es esmu par aizmirstānu! Lai netraucē iedzeršanu.

A k m e n s.

Es esmu pret katru aizmirstānu, iekāms nav iestājies taisnības laikmets. Es esmu pret jums. Tpu! *Izlej glāzi un grib iet.*

Z a r s *attur to, klusi.*

Pagaid, redzēs, kas notiks.

A k m e n s.

Man rieb. Paliec, ja gribi. *Projām.*

N a g o t s.

Kungi, neliecieties traucēties. Tas bija mazs nepatīkams starpgadījums. Labi, ka šis tips projām. Dzeriet, kungi, un jūtieties mājīgi. Es jums tūlī kaut ko parādīšu. Es tūlī. *Pie durvīm pa labi.* Lai ienāk Vali un Lili! Tūlī! Jūs redzēsiet, ka arī mēs še uz

laukiem protam dzīvot. No jums pašiem atkarājas, vai arī turpmāk šāda dzīve būs jums pieejama. To izšķirs jūsu likumīgās balsis.

Ienāk Vali un Lili īsos svārciņos, dziļu dekoltē, kailām rokām. Vali smiedamās apskrien galdam apkārt, aizskardama vairākus no klātesošiem un beidzot iesēžas klēpī Zaļzirnīm. Lili paliek stāvēt pie durvīm.

*

Nagots pieiet pie Lili, klusi.

Es prasū, lai tu šovakar nebūtu untumaina un uzjautrinātu manus viesus. Es tev maksāju par to, saproti? *Nāk atpakaļ pie galda.*

Lili iet taisni pie vecā Kalna un sēžas tam klēpī.

Vali pusdziedus.

Pam-pam, pam-pam, pā,
Vai tev ir jau mīlākā?

Aiz portjerām pa labi Anna.

Zaļzirnīs.

Nav. Es ņemu tevi. *Apskauj Vali. Anna nozūd.*

Lili.

Vecotēv, vai es tev nepatīku? Netaisi jel tik nelaimīgu seju, it kā adatu būtu norijis. Es arī esmu tikai cilvēks... Tu mani par tādu neturi? Tu mani atstum? Labi, es eju pie cita. *Nosēžas klēpī Zaram. Arī tas atstumj. Arī tu mani negribi? Pie kā tad lai es eju? Garlaicīgi!*

Nagots sniedz viņai glāzi.

Še, dzer, garlaicība pāries. Mums nevajag naudu, mums vajag baudu.

Lili.

Negribu. Man sāp galva. Lieciet mani mierā.

Vali.

Muziku! Es gribu dejot! Nagota kungs, vai jums ir muzika?

Nagots.
Tūliņ būs! Pie durvīm pa kreisi. Vanadziņ! Vēja
muzikant! Šurp ar savām ģīgām! Žigli!
Ienāk Vanadziņš ar vijoli. Raiba klauna cepure galvā.
Zemu klanās.

Nagots nes viņam šnabi.
Vēja muzikant, iesmērē mašīnu un uzgriez kādu
šiberi.

Vanadziņš.
Kā smērē, tā čikst, kā maksā, tā drīkst. Ar visu glāzi
klanās, izdzer, nopurinās, sāk spēlēt.

Vali uzrauj Zaļzirni.
Dejosim! Tu, Lili, ņem šito. Viņš te būs pats vieg-
lākais. Rāda uz Pūpēdi.

Pūpēdis.
Kad Zaļzirnīš, tad es arī. Tāds paviegls jau esmu
gan.

Lili.
Tad mēs tiešām labs pāris. Es arī neesmu gluži pil-
nīga. Vienalga. Dejosim arī. Nāc!

Apķer Pūpēdi un rauj to dejā. Vanadziņš spēlē, galvu
nošķiebis. Abi pāri dejo. Vīgants takto plaukstām līdzī.
Nagots apmierināts, rokas sānos. Zars smīn. Vecais Kalns
domīgs un bēdīgs.

Vanadziņš pēkšņi pārstāj spēlēt.
Kungi, vijole sausa! Nedod vairs skaņas. Vijolei
slāpst.

Vali taisās krist.
Turi mani!

Zaļzirnīš.
Blēde. Apķer viņu. Abi nokrīt divanā.

Pūpēdis.
Kad Zaļzirnīš, es arī varu. Apķer Lili.

Lili atgrūž to.

Tu esi mulķis un slikti dejo! Pū, kā jūs visi man
esat apriebušies!

Nagots sniedz glāzi.

Pavēlu dzert un būt jautrai.

Lili.

Tas laiks pagājis, kad es tavas pavēles izpildīju.
Atgrūž glāzi. Tā nokrīt un saplīst.

Vanadziņš.

Vai, dārgais dzērieniņš! Un vijolītei tā slāpst!

Nagots sniedz viņam alu.

Dzer un sāc vēl reizi.

Lili.

Es negribu dzirdēt viņa čīgas! Es nedejošu. Mēs
labāk dziedāsim. Jā, Vali?

Vali atraisās no Zaļzirņa.

Tikai neesi tik nervoza.

Vanadziņš.

Jaunkundze, kādēļ jūs esat tik ļauna?

Abus mūs iesmērē vienmēr no jauna,

Abi mēs tomēr arvienu vēl čīkstam.

Lili.

Klauns, tu esi neciešams!

Nagots.

Ej, Vanadziņ. Ja būsi vajadzīgs, sauksim.

Vanadziņš klanās līdz zemei, projām.

Vali un Lili dzied:

Mēs ceļmalā plaukstam, un sarkana zied

Sirds biķerī zeltainā, velgā,

Mēs esam tik puķes, kas smaržo un zied

Nakts mīlas un kaislības selgā.

Mēs esam tik puķes, ko nekautri skar,

Kā asaras ziedi mums lāso,

Ik glābējs mūs noplūkt un izbaudīt var,

Mēs vītušas puķes, ko krāso.

Mēs vītušas puķes, kaut dvēselē sāj,
Mēs esam tik puķes bez vaida;
Nu, plūciet, pirms rīti no dziļumiem kāp
Un ģindenis pretim jums smaida.

Lili aizklāj seju rokām. Klusums.

Vecais Kalns.

Man pilsētā ir meita... Ja nu viņa tāpat dzied sve-
šiem vīriešiem... Ja viņa par naudu...

Lili.

Es to nevaru panest! Es eju projām! Vali, nāc!

Nagots.

Tu nekur neiesi!

Lili.

Es iešu! *Steidzas uz durvīm.*

Nagots viņai priekšā.

Paliec! Citādi es tevi izdzišu uz ielu!

Lili.

Reiz jau tu darīji! Otru reizi nebūs vajadzīgs!

Vecais Kalns.

Ja nu mana meita tāpat...

Zars dusmīgi Nagotam.

Lieciet mierā šo sievieti. Lai viņa iet.

Nagots.

Nekomandējiet! Es šie kungs!

Vecais Kalns pieceļas, iet pie Lili.

Mana meita... Jūs viņai tik līdzīga...

Lili sāk pēkšņi raudāt.

Vali piesteidzas viņai.

Netaisi mulķības, Lili. Iesim. *Uz Zaļzirni.* Uz redzē-
šanos, puisīt! *Aizved Lili.*

Zaļzirnī.

Uz redzēšanos, skuķīt!

Pūpēdis.

Es arī uz redzēšanos!

Z a r s.

Iesim, vecais. Ar paklīdeņiem mums nav nekādas darīšanas.

V ī g a n t s.

Vai tas arī uz mani zīmējas?

Strauji atveras durvis pa kreisi, un tajās parādās kalējs Kurbads Kvēle.

*

K v ē l e.

Ei, kur krodzinieks? Es gribu alu!

N a g o t s.

Aiz bufetes stāv pārdevējs.

K v ē l e.

Es nāku krogū reiz pa gadu un gribu, lai par manu naudu pats krodzinieks mani apkalpo!

N a g o t s.

Taisieties projām. Citādi likšu izsviest.

K v ē l e.

Mani? Vai tu dzirdi, Kalna tēv, kādus jokus viņš taisa?

V e c a i s K a l n s.

Rimsties! Man šovakar nemaz nav joki prātā.

K v ē l e.

Man arī ne. Bet tev, es domāju, vajadzētu būt pilnai galvai ar jokiem. Tāpat Zaļzirnīm, Pūpēdim un Zaram. Jums taču visu vakaru Nagots ar Vīgantu pumpē iekšā jokus.

N a g o t s.

Laukā, jeb es par sevi negalvoju! *Ar paceltu roku tuvojas Kvēlem. Tas viņu spēcīgi atgrūž. Nagots tikko noturas kājās.*

K v ē l e.

Otrreiz netuvojies. Būs daudz ļaunāk. Kauns man par Zaru un Kalnu! *Projām.*

Z a r s.

Pagaid', ļauj noskaidrot! *Steidzas viņam pakaļ. Kalns seko.*

N a g o t s.

Nolādēts! Tās bija veltīgas pūles! Izlaidīs vēl par mums visādas tenkas.

V ī g a n t s.

Mazākais Zaļzirnīs un Pūpēdis palika mums uzticīgi.

Z a ļ z i r n i s, *uz durvīm lūkodomies.*

Nagota kungs, vai es nevarētu uziet augšā pie Vali?

N a g o t s.

Ej vai pie velna!

Z a ļ z i r n i s.

Paldies. *Steidzas uz durvīm.*

P ū p ē d i s *viņam pakaļ.*

Kur Zaļzirnīs, tur es arī!

Abi satiekas durvīs ar Annu, paiet nevērīgi garām. Anna noskatās viņiem pakaļ, tad steidzas iekšā.

*

A n n a *uz Nagotu.*

Jūs vainīgi, ka viņš mani atstājis! Jūs atvedāt šurp to netiklo Vali!

N a g o t s.

Ko jūs visi mani apsēduši? Nokop labāk galdu.

A n n a.

Jūs paši varat kopt savu galdu! To es jums nepiedošu. To es nepiedošu! *Projām.*

N a g o t s.

Sasodīti nelaimīga diena! Ko nu?

V ī g a n t s.

Iešu krogū un aprunāšos ar dažiem partijas ļaudīm. Varbūt var vēl ko labot. *Iet, satiekas durvīs ar ziņnesi Vilku, saskatās. Vīgants iziet, Vilks ienāk.*

*

N a g o t s.

Nu?

V i l k s.

Divas vēstules. Viena Baldona kundzei, otra Rasai Kvēlei. Rokraksts zināmais. Te viņas ir, kā mums bija norunāts. *Pasniedz vēstules.*

N a g o t s.

Tu esi lietojams cilvēks.

V i l k s.

Var jau būt. Bet es gribēju... kā mums bija norunāts.

N a g o t s.

Nebaidies, nezudīs. *Ņem no kabatas naudu.* Pagaidām ņem šo. Vēlāk dabūsi vairāk. Bet tagad britiņu pagaidi še. Varbūt man būs priekš tevis uzdevums. Es tūliņ nākšu. *Ar vēstulēm prom pa labi.*

*

V i l k s noskatās viņam pakaļ.

Blēdis! Pamatīgs blēdis! Ar to jāuzmanās. Nezin, kas viņam atkal padomā... *Apskatās, ierauga uz galda dzērienus un uzkožamos.* Kas tādām nekāit dzīvot! Senāk bija krogus aiz baznīcas, tagad baznīca aiz krogus. Mācītājs palicis krodzinieka ēnā. Apgriezta pasaule. *Pieiet, ielej, iedzer, uzkož.*

A n n a ienāk, ierauga Vilku.

Nelūgti viesi!

V i l k s izmet uzkožamo.

Nobijos. Domāju, Baldona kundze.

A n n a.

Ko tad Vilks še meklē?

V i l k s.

Kādu baltu, glītu aitiņu.

A n n a.

Tāda še nav manīta.

Vilks.

Es viņu redzu! Es viņu ķeršu!

Anna.

Bet nenokērsi.

Vilks.

To mēs redzēsim!

Metas uz Annu. Tā aiz galda. Vilks pakaļ. Pudeles gāžas. Anna steidzas viņas turēt. Vilks panāk un apkampj Annu.

Vilks.

Rokā, rokā!

Anna spēcīgi atgrūž to.

Nē un nebūs!

Vilks.

Annīņ, kādēļ?

Anna.

Es tevis nemīlu.

Vilks.

Es zinu, tu ceri uz Zaļzirni. Bet viņš tevi atstājis un iet ar Vali.

Anna.

Nekrietnais! Sāk raudāt.

Vilks

Annīņ, neraudi! Es negribēju tevi apvainot. Annīņ! Grib atņemt viņai rokas no acīm. Šinī brīdī ienāk Nagots. Anna iekliek un aizbēg.

*

Nagots.

Ko, vai tik tālu jau? Bet pirms acumirkļa raudāja par Zaļzirņa neuzticību. Īsts taurenis.

Vilks.

Nebūt ne!

Nagots.

Kā? Vēl ne? Nu, tā jūsu darīšana. Te ir apdrošināta vēstule. Nodod to steidzamā kārtā pastā.

Vilks *lasa adresi.*

Drošības nodaļas priekšniekam... Vai tas sakarā ar saņemtām vēstulēm?

Nagots.

Nav tava darīšana. Izdari, ko tev liek un turi muti. Tā ir visaugstākā dzīves gudrība.

Vilks.

Labi. Es to ievērošu, Nagota kungs. *Projām pa kreisi.*

Nagots.

Īsi un ātri. Te citas izejas nebija. Ceru, ka viņš vairs man ceļā nestāsies. Ja tikai vēlēšanās izietu labi. *Pieiet pie galda, pacilā pudeles. Dzeramā pietiks.* Vajadzēs mēģināt vēl ar otru partiju.

*

Baldona kundze *ienāk.*

Vai viesi jau projām?

Nagots.

Jā. Bet vēl būs.

Baldona kundze.

Vēl? Kas tad tev šodien īsti ir par svētkiem? Pastāsti jel man arī.

Nagots.

Nieki. Nav nekas. Jā, man vajag gan ar tevi drusku parunāt. Piesēdīsimies še uz divana.

Baldona kundze.

Kas tad nu tik steidzams? Ļauj papriekšu nokopt galdu.

Nagots.

Gan Anna nokops. Nāc, Maijīņ. *Apņem viņu ap vidu un nosēdina uz divana. Pats nosēžas blakus.*

Baldona kundze.

Cik tu šodien mīļš. Par ko tad mēs tā runāsim?

Nagots.

Par mūsu kopējām lietām. Nākošajā svētdienā taču mūsu kāzas.

Baldona kundze *negribot nopūšas.*

Tā jau ir.

Nagots.

Ko tu nopūties? Tev nepatīk?

Baldona kundze.

Nē jel, ko tu runā!

Nagots.

Es nevaru sagaidīt dienu, kad piederēsīm viens otram, kad jutīšos šē pilntiesīgs saimnieks un varēšu rīkoties kā tāds.

Baldona kundze.

Vai līdz šim tu to nevarēji?

Nagots.

Tas tomēr nebija tas. Es tomēr biju šē svešs cilvēks, kuru dažādi apstākļi var izmest uz ielas. Piemēram, katru brīdi varēja pārnākt tavs dēls un parādīt man durvis.

Baldona kundze.

Nabaga Vilnis! Trīs gadus bez vēsts. Viņš vairs nepārnāks. *Novēršas, noslauka acis.*

Nagots.

Bet ja nu tomēr pārnāk?

Baldona kundze.

Tad mēs dzīvotu visi trīs. Viņam zelta sirds.

Nagots.

Ko tu vari zināt, kāda viņam tagad sirds. Uz varbūtībām mēs savu labklājību nevaram celt. Tādēļ arī steidzos ar kāzām. Protams, ne tādēļ vien... tu pati zini, kādēļ arī... Nu redzi. Par mūsu labklājības nodrošināšanu es ar tevi taisni šodien gribēju runāt. Mana vēlēšanās ir, lai tu pirms kāzām notariāli noraksti mani par savas zemes līdzīpašnieku.

Baldona kundze.

Tu šaubies par mani, Nagot? Tu netici man?

Nagots.

Tev es ticu. Bet citam nevienam. Lai vienā jaukā dienā neatnāktu kāds un neteiktu: Saņem savas mantas un taisies projām, — es gribu nodrošināt savas tiesības.

Baldona kundze.

Tas skan tik veikalnieciski no tevis.

Nagots.

Es esmu veikalnieks. Tu arī. Mūsu dienās visi ir veikalnieki. Veikalnieks visas savas spējas ieliek darbā tikai tad, ja zina, ka darba augļi paliks vienīgi viņam pašam. Vai nav taisnība?

Baldona kundze.

Ir jau... bet tomēr...

Nagots.

Nekāds tomēr. Tu apsoli norakstīt mani par līdzīpašnieku? Jā, tu apsoli? *Apkampj un skūpstā to.*

Baldona kundze *atraisās.*

Ak, es esmu kā apreibusī... Es nezinu... Ja tu tik ļoti vēlies un mūsu laimei tas vajadzīgs...

Nagots.

Tu labā! *No jauna apkampj to.*

Baldona kundze.

Bet ja nu pārnāk Vilnis... Es baidos, ko viņš teiks...

Nagots *uzvaras priekā.*

Nebaidies, viņš nepārnāks!

Baldona kundze *pēkšņi atgrūž Nagotu, uzlec.*

Un tu to saki? Tu! Man — mātei!

Nagots *arī pieceļas.*

Es tā nedomāju.

Baldona kundze.

Tu tā domāji! Es to jūtu. Tu nīsti manu dēlu! Mantas dēļ... Tu nemīli arī manis...

Nagots.

Man pašam būs dēls.

Baldona kundze.

Taisnība! Es nožēlojamā... nožēlojamā!... Sāk
raudāt.

Nagots.

Nepinkšķi! Es nevaru ciest.

*

Anna ieskrien no labās puses.

Nagota kungs! Lili ir slima! Lili kaut ko iedzērusi!

Baldona kundze dzeļas Nagotā.

Tu esi pie tā vainīgs!

Priekšgars.

OTRAIS CĒLIENS

PIRMĀ AINA

Kalēja Kurbada Kvēles dzīvoklis. Istaba. Durvis. Vidū liels galds. Uz tā grāmatas un laikraksti. Ap galdu smagi soliņi, kuru kājas un šķērši izkrāsoti dažādās krāsās. Pie sienas, skatītājiem iepretim, liela spilgtkrāsaina glezna. Rasa ar Kurbada palīdzību gatavo lomu teatra izrādei.

R a s a.

Tagad lasi tēva lomu. Ne visu; tikai pēdējo teikumu. Es spēlēšu aizejošo, es savācu savas lietas, es gatavojos iet kopā ar daudzajiem. Runādama izdara attiecīgas kustības. Nu, tagad sāc!

K u r b a d s.

... Tu pazudīsi pasaulē un cīņā.

R a s a.

Še ikdienu kā pelēks lietus līņā,
Nes savu dzīves stūrīti ikviens
Kā nastu līdz un noliek tikai kapā,
Bet man zem kājām liesmo ceļa pliens,
Es eju turp, kur ielas asfaltu
Simttūkstoš kājas kapā.

K u r b a d s.

... Tev nemiers biedros būs un sāpes māsās.

R a s a.

Es gribu cīņā iet, kur tūkstoš krāsās
Zied lielo varbūtību krāšņais koks.
Sen bij par šauru jūsu dzīves lokš,
Nu viņu salaužu.

K u r b a d s.

... Viņš vainīgais, viņš tevi projām viņ.

R a s a.

Tu viņam nepārmēt, viņš ir kā tērauds,
Kas dzirksteles no akmens sirdīm šķīl,

Viņš vecā tiesnesis un tilts uz jaunu,
Viņš tribuns liels, kas vergu dzīves kaunu
Liek tautai saprast, nīst un nokratīt.

K u r b a d s.

... Nu būšu pavēlnieks: tu neiesi nekur!

R a s a.

Nu saki, tēv, vai esi redzējis,
Ka vēju saista kāds un gūstā tur?
Ļauj pieri noskūpstīt tev atvadoties.
Viņš manis gaida, laiks mums projām doties.

K u r b a d s.

... Vēl šovakar viņš būs mans cietumnieks.

R a s a.

Man pierādīt šai acumirkļi prieks,
Ka lielāks viņš par jums ir desmitkārt:
Spēj cīņā uzveikt jūs un neaizskart.

Steidzas pie durvīm.

Nāc iekšā, cēlais draugs!

*Atver durvis, paliek stāvēt, atkāpjas, skatās uz durvīm
pārsteigumā un brīnā.*

K u r b a d s *paceļ galvu.*

Vai tas arī ir lugā?

*Pa durvīm ienāk Sūrums. Aiz viņa Vilnis Baldons ka-
reivja uzvalkā.*

*

S ū r u m s.

Sveiki, draugi! Viesus negaidāt?

K u r b a d s.

Sveiks! Bet tas taču ir...

R a s a.

Vilnis! Tas ir Vilnis!

V i l n i s.

Jā gan, tas esmu, Rasa! Sveika, Rasa! Spiež viņai
abas rokas.

Kurbads.

Kāds pārsteigums! Sveiki! Ļauj tevi apkampt, manu zēn! *Abi apkampjas.*

Sūrum.

Vai ne, es atvedu negaidītu, bet jauku viesi?

Kurbads.

Gaidītu, ļoti, ļoti gaidītu! Kur tu viņu atradi, Sūrum?

Sūrum.

Uz akmens ceļmalā.

Kurbads.

Nu?

Sūrum.

Jā. Nāku pie jums, skatos — sēž viens tāds uz akmens. Raugos uz viņu, viņš uz mani. Ieplešu acis aiz brīnumiem: Vilnis!

Vilnis *skatās Rasā.*

Kāda tu liela izaugusi, Rasa! Kāda skaista kļuvusi!

Rasa.

Kādus tu komplimentus iemācījies teikt!

Vilnis *apskata istabu.*

Te vēl viss kā bijis. Lielais galds un smagie soli, uz kuriem īsti ērti var justies tikai stiprais kalējs Kurbads, kas nekādu mošķu nebīstas. Bet kas tad viņus tik jocīgi izkrāsojis?

Rasa.

Tā mana ideja. Lai istabā būtu dzīvība un spilgtums. Es neciešu vienmulības. Tā iemidzina garu. Vai tev nepatīk?

Vilnis.

Nekas. Originali katrā ziņā. Bet šī glezna? Tā taču arī nebūs tava, Rasa?

Rasa.

Ko tu saki par viņu?

Vilnis.

Krāsu kompozīcija pārāk skaļa, zīmējumā trūkst stingruma. Bet uztvērumš spēcīgs un drošš. Straujums un primitīvs spēks. Tas man tīk.

Sūrumš.

Glezna raksturo Rasu.

Vilnis.

Tiešām viņš darbs?

Kurbads *smejas*.

Tādi grēciņi Rasai piemīt. Kamēr mēs ar Sūrumu par politiku, vēlēšanām, kooperāciju, viņš gluži noklidusi daiļās mākslās: glezno, dzied, teatro.

Vilnis.

Tā tad māksliniece. Vēlu laimes.

Rasa.

Nezobojies. Ne māksliniece, bet tikai kulturniece, ja vajadzīgs kāds apzīmējums. Tādu kā es šē vairāk. Un būs vēl vairāk. Ļaujiet tikai izplest spārnus jaunībai. Kustēties un ritēt tik visiem. Brālis ar Sūrumu rit smagāk, es vieglāk. Kā jau rasas pilīte. Bet kādi mēs! Par sevi vien. Īstenībā Vilnis ir tas brīnumputns, kas atlidojis no diez' kurienes. Stāstī, Vilni.

Kurbads.

Rasai taisnība. Sēdies, Vilni. Piesēdies, Sūrum.

Nosēžas. Kurbads galdam vienā, Sūrumš otrā pusē. Vilnis vidū pret skatītājiem. Rasa aiz viņa, ar roku pret gleznu balstīdamās.

Kurbads.

Nu, Vilni, no kurienes nāc, kur bijī, ko pieredzēji?

Vilnis.

Par daudz jautājumu uz reizes. Bet atbilde jau uz pašu pirmo jāizrunā čukstot. Cieši *noraugās klātesošajos*. Jūs taču visi vēl tie pašī senie, uztīcamie draugi?

Visi *cits caur citu*.

Protams! Nav jājautā!

Vilnis.

Ticu. Bet dzīve un laiks mācījuši uzmanībā. Klusi. Es esmu ilegals. Izbēgu no karantenas. Ja mani atrādīs, sūtīs atpakaļ. Jums bīstami mani pieturēt.

Rasa.

Vilni!

Kurbads.

Kā tas nācās?

Vilnis.

Šis laiks svaida cilvēku kā zēns gumijas bumbu. Pārbraucu robežu kā bēglis un kopā ar citiem dzimtenes meklētājiem iekļuvu karantēnā. Rakstīju no turienes mātei, lai gādā galvniekus. Diendienā gaidīju. — Velti. Atbildes nebija. Te nejauši slepenas ziņas no kāda labvēlīga sarga: es esot ievērojama un bīstama persona. Mani sūtīšot uz drošības nodaļu, bet no turienes atpakaļ uz Krieviju. Tātad dzimtene atteicās mani pieņemt. Ko darīt? Tā īsti par gumijas bumbu laikmeta rokās es gan nekad neesmu gribējis būt. Tādēļ aizbēgu un tagad esmu še. *Pēkšņas domas pārņemts*. Sakiet taisnību — mana māte ir mirusi?

Kurbads.

Kādēļ tu tā domā?

Vilnis.

Ja viņa būtu dzīva, es saņemtu no tās ātru un drošu atbildi. Ja viņa nebūtu mirusi, es būtu izgalvots no karantenas. Es zinu savas mātes sirdi.

Kurbads.

Tava māte ir dzīva. Dzīvāka nekā jebkad.

Vilnis.

To es nesaprotu... Rasa, tu manu vēstuli saņēmi?

Rasa.

Tavu vēstuli? Jā, trīs gadus atpakaļ.

Vilnis.

Nē, ko rakstīju tagad, no karantenas. Mātei un tev reizē.

Rasa.

Neesmu saņēmusi. Trīs gadus neesam saņēmuši vēstules no tevis. Turējām tevi par mirušu un skumām. Bet tu...

Vilnis.

Trīs gadus? Bet es taču tev rakstīju vairākas reizes. Arī mātei.

Rasa.

Brīnumi. Cik zinu, arī tava māte nav saņēmusi.

Vilnis.

Es nesaprotu...

Kurbads.

Tas tiešām savādi... Hm... Pag'...

Vilnis.

Tu domā?

Kurbads.

To mēs vēl noskaidrosim. Vēlāk. Man liekas, ka ar tavu atnākšanu te daudz kas būs noskaidrojams. Bet tagad pastāsti kaut ko par saviem piedzīvojumiem, par Krieviju.

Rasa.

Jā, stāsti, Vilni! Varbūt tu būsi no varoņiem, kuri tik reti kļuvuši mūsu dienās.

Vilnis.

Tagad tu mani zobo, Rasa. Bet attiecībā uz varoņiem tev nav taisnība. Mūsu laiks ir varoņu laiks. Atsevišķie, dievišķie — jā, tie ir izzuduši. Bet daudzie, cilvēcīgie, brīnišķie varoņi dzīvo, un drīz par viņu darbiem rasies leģendas. Kas attiecas uz mani, tad tas ir garš stāsts. Par to citreiz, kad es būšu paguvis atvilkt elpu.

Sūrums.

Kādēļ jūs atgriežaties? Krievijā nepatika?

Vilnis.

Kādēļ gāju putni atgriežas uz dzimteni? Pavasara vētras kapā tos, sals tver nesaudzīgiem pirkstiem, cilvēki sagaida šāvieniem, bet viņi nāk un nāk atpakaļ. Tādi putni ar dzimtenes instinktu asinīs esam arī mēs. Un mums klājas tikpat rūgti kā viņiem.

Kurbads.

Un ar kādu nolūku tu nāci atpakaļ, sarūgtinātais gāju putn? Vīt lizdu un baroties no dzimtenes labumiem jeb paust sapņus par tālām saules zemēm?

Vilnis.

Es nesu sev līdz gribu uz jaunu.

Kurbads.

Tad tu mums esi derīgs, jo še vēl cieņā restaurētāji un visskaļāk runā veckārtības partija.

Rasa.

Bet runās arī jaunkārtības partija. Viņai ir ko runāt!

Vilnis.

Cik sparīgi. Jūsu jaunkārtības partijai, redzams, netrūkst drosmes.

Rasa.

Man vismaz ne. Prieks, ka viss nav veikts un izdarīts pirms mums, ka ir par un pret ko cīnīties. Tāds spēks ik locekli pludo.

Vilnis.

Tā ir jaunība, Rasa.

Rasa.

Jaunība? Tu domā, ja kļūst vecāks, tad iemanto tiesības aprimt un saskābt un iestāties veckārtības partijā? Pie kādas partijas tu piederi, Vilni?

Vilnis.

Kā ar veseri pa pieri. Uz tik tiešiem jautājumiem parasti neatbild. Nu, es varētu gluži labi piederēt arī pie jaunkārtības partijas.

R a s a.

Tu iestāsies, ja? Būs viens kulturnieks vairāk. Mums taisni vajadzīgs bibliotekars un dramatiskās sekcijas vadītājs.

V i l n i s.

Rasa, tu aizmirsti, ka esmu ilegals bēglis.

R a s a.

Taisnība, bet vai tur nekas nav līdzams?

K u r b a d s.

Taisnību sakot, tu būtu mums ļoti vajadzīgs. Priekšā pagasta padomes vēlēšanas. Pretendē divas partijas: veckārtības un jaunkārtības. Mums jāiztur smaga cīņa, kamēr veckārtībnieku priekšgalā tik viltīgs un bīstams pretinieks kā krodzinieks Nagots. Tev būtu ļoti izdevīgi viņu pretsparot.

V i l n i s.

Kas tas par krodzinieku Nagotu? Še taču ir tikai manas mātes krogus.

K u r b a d s *saskatās ar Sūrumu.*

Viņš saimnieko tavas mātes krogū. Ja mēs uzvaram, tad slēdzam krogu un ierīkojam tur biedrības namu.

S ū r u m s.

Bet bodes telpas dabū kooperatīvs. Kamēr Nagots ir kungs, mums uz to nav nekādas izredzes.

K u r b a d s.

Nagota rokās ir līdzekļi, pret kuriem neviens nav drošs.

V i l n i s.

Kas tie par līdzekļiem?

K u r b a d s.

Mēs esam pārliecināti, ka viņš ir slepens aģents.

V i l n i s.

Aģents? Tas ir? Ak, jā, es saprotu! Gluži kā vecos laikos!

K u r b a d s.

Diemžēl.

Vilnis.

Kādēļ mana māte tur tādu cilvēku! Es runāšu mātei, es piespiedīšu viņu to atlaist.

Kurbads.

Viņš tavai mātei vajadzīgs. Viņa taču pārtiek no krogus ienākumiem. Arī piešķirtai zemei vajadzīgs saimnieks.

Vilnis.

Tu runā mīklaini. It kā vairāk cilvēku nebūtu pasaulē. Kādas tad šim Nagotam priekšrocības?

Kurbads.

Laikam taču ir priekšrocības.

Rasa.

Vilni, tu nezini! Tavai mātei... *Apraujas.*

Vilnis.

Kas manai mātei?

Rasa.

Šodien kāzas.

Vilnis.

Manai mātei kāzas? Ar ko? Ar šo... šo cilvēku! Tas nevar būt!

Kurbads.

Saņemies, Vilni. Tā ir rūgta patiesība.

Vilnis.

Tad, lūk, kā! Tagad top saprotams, kādēļ viņa man neatbildēja un negādāja par galviniem. Mana māte būtu no manis atteikusies par labu Nagotam!? Tas ir par daudz! Es viņu tā mīlēju.

Kurbads.

Tā gluži nebūs. Tava māte nebūs tevi aizmirsusi, bet tur par mirušu.

Vilnis.

Bet manas vēstules?

Kurbads.

Būs nonākušas neīstās rokās.

Vilnis.

Tu domā, Nagota? Jā, tas var būt! Tas tā ir! Arī Rasai rakstītās vēstules. Uzlec. To šis tips dārgi samaksās! Es esmu vecs kareivis! To viņš ir aizmirsis. Ļaujiet man atvadīties. Es eju.

Kurbads.

Kur tu gribi skriet? Pagaidi. Apspriedīsim kopīgi, kas darāms.

Vilnis.

Tur nav ko apspriest. Es eju glābt savu māti no Nagota nagiem.

Kurbads.

Par vēlu. Viņi jau būs salaulāti.

Vilnis.

Vienalga. Tādai laulībai nav nozīmes. Es piespiedišu Nagotu atteikties no mātes. Viņai būs jāizvēlas starp mani un viņu.

Kurbads.

Smagu cīņu un ciešanas tu uzliksi savai mātei.

Vilnis.

Es nevaru citādi.

Rasa.

Neej. Tevi arestēs. Tu Nagotu nepazīsti.

Vilnis.

Īsts kareivis nebaidās un neatkāpjas no saviem nodomiem.

Rasa.

Vai tu nepārsteidzies, Vilni?

Vilnis.

Nē, Rasa. Es zinu, ko daru. Nagots ir tikpat bīstams man kā jums. Es zinu jau iepriekš, ka vienam no mums jāiet no ceļa... Abiem mums še nav vietas.

Rasa.

Tad atļaujiet tev līdzī. Rezerves taču arvienu noder. Vai ne?

Vilnis.

Rasa, ko tu man varēsi līdzēt?

R a s a.

Es būšu tavs izlūks. Un ziņnesis, ja tev ļauni klāsies. Nenovērtē sievietes palīdzību par zemu. Viņa daudzās kaujās ir uzvarējusi.

V i l n i s.

Labi. Tad slēdzam *entante cordiale*. Sniedz roku un ejam. Uz redzēšanos, draugi. Naktī atkal būšu še.

R a s a.

Kurbad, nesmejies par mani.

Abi projām.

K u r b a d s.

Sargies, Vilni. Tu mums esi vajadzīgs!

S ū r u m s.

Kā jauni vanagi.

K u r b a d s.

Jā, viegliem spārniem un strauji uzbrukumā. Mēs ar tevi esam smagāki, vecais draugs.

S ū r u m s.

Par smagu Rasai. To es tagad skaidri jūtu.

K u r b a d s.

Tur nekā nevar darīt, draugs.

S ū r u m s.

Jānoiet ikdienā.

K u r b a d s.

Cīņā un darbā, tu gribēji teikt. Vecā dzīve mums jāuzveic. Jaunā ir darba vērtā un cīņas prieka vērtā. Iesim tai pretim, iesim uz skaidrību.

Skatuve satumst.

OTRĀ AINA

Istaba krogū kā pirmajā cēlienā. Galds aplāts. Uz tā puķes un lukturi ar svecēm. Vakars.

No blakus istabas dzirdama muzika, kura pa reizei atskan visā darbības laikā. Skatuvei atveroties, no blakus istabas iedejo Nagots ar Baldona kundzi, aiz viņiem citi pāri, un

dejo apkārt istabai. Ieskrien Vali viena un dejo pa vidu. Viņai seko vijolnieks Vanadziņš ar vijoli un klauna cepurē, dejo pret Vali, tad uzlec uz mucīņas, sāk spēlēt un dziedāt. Pa dziesmas laiku visi pāri izdejo laukā. Vali pati pēdējā, un Vanadziņš paliek uz mucīņas viens.

Vanadziņš dzied un spēlē.

Nav še, nav še, nav nevienas sievas,
Kurai bez vīra vēl nebūtu cits;
Visas, visas grēkos krīt kā Ievas,
Vientiesīši tikai vēl sievībai tic,
Tikai vēl tic.

Nav še, nav še, nav neviena vīra,
Kas tik ar vienu mīlēties māk.
Lai tas, kam ir sirdsapziņa tīra,
Šeitān par naudu rādīties nāk,
Rādīties nāk.

Nav še, nav še, nav neviena pāra,
Kuram tas patīk, ko sacīju šei —
Sargieties, sargieties, liktenis vāra
Vērmeļu zupu visiem, kas smeļ,
Visiem, kas smeļ.

Apskatās, ierauga, ka palicis viens, nolec no mucīņas, iet uz durvīm. Sastopas ar Baldona kundzi, kura Annas padarbībā ienāk. Norauj klauna cepuri un zemu klanās.

Vanadziņš.

Novēlu daudz laimes, kundze, un priecīgu dzīvošanu un visādus zemes labumus!

Neticiet, neticiet, neticiet jūs!

Vērmeles rūgtas, bet jādzer vien būs!

Projām.

*

Baldona kundze.

Ko viņš teica?

Anna.

Ko tas ākst! Pilns kā auzu maiss.

Baldona kundze *atsēžas divanā.*

Es esmu nogurusi. Bezgalīgi nogurusi.

Anna *sakārto viņas drēbes.*

Šodien visu dienu jums tik skumja seja.

Baldona kundze.

Ak Anna, pirmo reizi bija pavisam citādi. Balts uzvalks, šķidrauts un miršu vainags. Es pati viegla un jauna. Visi apbrīnoja, smējās, nāca ar mani dejot. Tagad visi dzer... Šīs drēbes! Kā viņas man nepatīk! Bet tāda ir viņa garša.

Anna.

Nagota kungam nav garšas pie apgērbiem.

Baldona kundze.

Un šis vārds! Nagota kundze! Kā viņš plēš dzirdi kā sarūsējusi nagla. Cik skanīgs tam pretim bija Baldona vārds! Tik žēl man pagātnes, tik bezgalīgi žēl! *Paslēpj seju rokās.*

Anna.

Neskumstiet, kundze. Izbijusi laime ir izlijis ūdens. Nesasmelt to vairs.

Baldona kundze.

Es darīju visu, ko Nagots vēlējās. Nevarēju tam nekā liegt. Un nezinu pie tam, mīlu to vai ne.

Anna.

Tā tas bieži ar sievietēm. Man likās, es mīlēju Zaļzirni. Kad viņš sāka iet ar Vali, es raudāju aiz dusmām un žēluma. Bet tagad esmu pret viņu pilnīgi vienaldzīga, kaut gan tas vēlas atgriezties pie manis.

Baldona kundze.

Nabaga Lili. Viņai bija grūta nāve.

Anna.

Jā. Samocījās slimnīcā divas dienas. Dzīves apnikums. Varbūt arī citi iemesli.

Baldona kundze.

Es tagad saprotu šo nelaimīgo.

Anna.

Bet Vali par to neko neiztaisa. Smejas un dejo kā agrāk. Jūs redzējāt? Prom neiet.

Baldona kundze.

Es lūdzu Nagotu, raudāju... Viņš nekā nevarot darīt. Līgums esot uz mēnesi. Pašulaik arī naudas neesot, ko viņai samaksāt. Pat šovakar viņa neizpalika.

Anna.

Baldona kungs gan nekad nepieļautu, ka ar tādiem līdzekļiem pievelk viesus. Un Vilnis... Ja viņš to dabūtu zināt...

Baldona kundze.

Anna, ja Vilnis nebūtu aizgājis, viss būtu gluži citādi. Šodien bieži par viņu iedomājos. Liekas, viņš ir tepat tuvumā un tūlīt nāks. Bet tie ir maldi. Trīs gadus nekādu ziņu. Krievija ir upurējusi manu zēnu. Es nīstu šo nemiera zemi!

Anna.

Kundze, tik daudzi ir pārnākuši un pārnāk vēl arvien dzīvi un veseli.

Baldona kundze.

Velti, Anna. Es ceru gan, bet neticu vairs.

Paveras portjeras pa labi, parādās Rasa.

*

Baldona kundze.

Tur kāds nāk!

Anna pret Rasu.

Ko jūs vēlaties?

Rasa.

Es nevēlos nekā. Bet aiz durvīm ir kāds, kas vēlas Baldona kundzi redzēt un ar to runāt. Vai viņa ir viena un var pieņemt?

Baldona kundze.

Tā jau ir Rasa Kvēle. Nāciet tuvāk, jaunkundz. Kas ir aiz durvīm?

Rasa.

Kāds, kas grib zināt, vai viņam vēl ir māte.

Baldona kundze uzlec.

Jaunkundz, nejokojiet ar mātes sirdi! Tas nevar būt!
Mans dēls!

Vilnis iznāk no portjerām un steidzas pie mātes.

Māt!

Baldona kundze viņam pretim.

Vilni, mans Vilni! *Apkampjas. Anna noiet pie durvīm pa kreisi un paliek stāvēt pa daļai aiz portjerām.*
Rasa tāpat labajā pusē.

Baldona kundze apskata Vilni.

Ļauj man tevi apskatīt, mans puisīt. Kāds tu vīrišķīgs kļuvis. Bet kāds novājējies un nogājies. Tev laikam ļauni klājās tai bada zemē.

Vilnis.

Bet tev jau ir pa sirmam matam, māmiņ. Citādi gan tu neesi pārvērtusies. Pat vēl pilnīgāka un skaistāka liecies. Uzvalks kāds grezns... Vai tu mani gaidīji, māt?

Baldona kundze.

Gaidīju dienām un naktīm, bet neticēju, ka pārnāksi. Par mirušu apraudāju. Trīs gadus nekādu ziņu. Kādēļ tu nerakstīji, dēls? Varbūt neesi vairs tas, kas aiziedams?

Vilnis.

Trīs gadus? Nevienas vēstules neesi saņēmusi?

Baldona kundze.

Nevienas.

Vilnis.

Māt, tavā tuvumā ir cilvēks, kas tev nolaupījis manas vēstules.

Baldona kundze.

Tu būtu rakstījis?

Vilnis.

Jā. Vairākkārt. Pēdējo rakstīju nesen, no karantenas. Lūdzu tevi gādāt man galvniekus. Neatbildēji. Domāju, esi mirusi vai mani aizmirsusi.

Baldona kundze.

Puisīt, mātes sirds tik viegli neaizmirst. Bet ar tām vēstulēm ir savādi... Tu tomēr tiki laukā bez galvniekiem?

Vilnis.

Nē, māt...

Baldona kundze.

Kā, es nesaprotu...

Vilnis.

Es aizbēgu no karantenas.

Baldona kundze.

Tu būtu bēglis? Dēls, dēls, kam tu to darīji? Varēji vēl reizi rakstīt man, varēji citādi kā ziņot. Es būtu palīdzējusi.

Vilnis.

Mani būtu nosūtījuši atpakaļ.

Baldona kundze.

Atpakaļ! Par ko? Vilni, tas nevar būt! Tu taču nebūsi...

Vilnis.

Es nezinu, kādēļ mani gribēja sūtīt atpakaļ. Varbūt kāds parūpējies mani denuncēt.

Baldona kundze.

Policija tevi arestētu, ja atrastu šē? Vai ne?

Vilnis.

Laikam gan, māt. Vai tu baidies, ka es tevi ar savu klātbūtni varētu kompromitēt?

Baldona kundze.

Tas tomēr nebija no tevis labi darīts.

Vilnis.

Vai būtu labāk, ja mani aizsūtītu atpakaļ un mēs vairs nekad neredzētos?

Baldona kundze.

Vilni, nerunā tā! Es nē... Bet ko teiks viņš...
Nagots...

Vilnis *atkāpjas soli.*

Kas ir šis Nagots? Atbildi, māt!

Baldona kundze *klusī.*

Mans vīrs.

Vilnis.

Tā tad taisnība! Un šodien jūs svinat kāzas? Esmu
nācis nelaikā... Nepatīkams kāzu viesis, vai ne?

Baldona kundze.

Vilni, nerunā tā!

Vilnis.

Jā, jā, es zinu. Jūs abi ar Nagotu taisījāties šē jauki
iekārtoties. Šis Nagots nav muļķis: krogus ienes
labi, tauta vēl ir maksāt spējīga.

Baldona kundze *sāpīgi aizvainota.*

Vilni!

Vilnis.

Māt, kā tu varēji precēt tādu cilvēku?

Baldona kundze *saslejas.*

Kas tev devis tiesības saukt mani pie atbildības?
Kas tu esi? No kurienes tu nāc? Kādi tavi darbi?
Vai es zinu. Kā tu drīksti apvainot manu vīru, ko tu
nemaz nepazīsti?

Vilnis.

Es pazīstu viņu no savu draugu vārdiem, un ar to
man pietiek. Es zinu, kas viņš un ko viņam vajag.
Ne tevis, bet tavu mantu.

Baldona kundze *dusmās.*

Un tev ko vajag?

Vilnis.

Nekā, māt. Sev man nekā nevajag.

Baldona kundze.

Tad varbūt citiem. Varbūt tu esi atnācis, lai atņemtu mums zemi un atdotu tiem, saviem draugiem! Varbūt tu esi komunistis?

Vilnis.

Ja arī tā būtu? Vai māte tādēļ varētu atteikties no sava miesīgā dēla?

Baldona kundze.

Man tevis dēļ būs jākaunas no visas mūsu sabiedrības.

Vilnis.

Tad mums nav vairs ko runāt. Piedod, māt, ka es iejaucos tavā dzīvē un traucēju tavu mieru. Sveika, māt! *Dodas uz durvīm.*

Baldona kundze *pēkšņās sāpēs izstiepj rokas.*

Vilni, neej!

Vilnis.

Māt!

Baldona kundze.

Piedod man, Vilni. Nezinu pati, ko sarunāju. Šī diena man smaga. Liekas, ka esmu pazaudējusi pati sevi.

Vilnis.

Māt, es sevi negribu pazaudēt. Man liekas, ka vel-tīgs ir viss tālākais. Mēs esam divi gabali no pār-lauztā veselā. Mums kopā vairs nesalīpt. Nagots šķir mūs...

Baldona kundze.

Dēls, dēls!

Vilnis.

Un arī dzīve ir plaisu atvērusi starp mums. Es nāku no tev svešas pasaules un eju tev nezināmās tālēs. Es tevi milu, māt. Nesāpināsim viens otru. Ja jā-šķiras, šķirsimies kā draugi.

Baldona kundze.

Nē, nē, tu neiesi nekur! Tu paliksi pie manis!

Anna.

Nagota kungs!

Ienāk Nagots. Anna palaiž to garām un pati gluži paslēpjas aiz priekškariem. Rasa tāpat.

Nagots iedzēries.

Kur tu esi, Maija? Nāc dejot! Ierauga Vilni, apstājas.

Kas tas tāds? Kur viņš te radies?

Baldona kundze.

Tas... tas... tas ir...

Nagots.

Ko tu stosties? Taču ne tavs kavalieris pašā kāzu vakarā?

Vilnis nāk uz priekšu.

Es esmu Vilnis Baldons. Bet kas jūs tāds esat?

Nagots stipri pārsteigts.

Kas? Ko? Jūs? ... Kā jūs šē tikāt?

Vilnis.

Brīnišķīgs jautājums. Ierados. Vai jums nepatīk?

Nagots.

Manas mājas nav pasaules klaidoņiem.

Vilnis.

Jūsu mājas. Es domāju, šē ir manas mājas.

Baldona kundze.

Nagot, Vilni, es jūs lūdzu!...

Nagots.

Šē nav un nekad nebūs jūsu mājas. Jūs pašē zināt, kas esat un no kurienes nākat. Manā varā ir jūs...

Baldona kundze.

Nagot, viņš ir mans dēls!

Vilnis.

Neuztraucies, māt, mums ar tavu vīru jāsaved rēķini. Sakiet, Nagota kungs, kā jūs zināt, no kurienes es nāku!

Nagots.

Jūsu izskats tā liecina. No kurienes gan var nākt visi
tamlīdzīgi klaidoņi, ja ne no cietuma.

Vilnis.

Jums ir apbrīnojamas okšķera dāvanas. Varbūt jūs
varēsiet pateikt arī, kur palikušas manas mātei rak-
stītās vēstules?

Nagots.

Jūs uzdrīkstaties...!

Vilnis.

Es uzdrīkstos! Un vēl vairāk. Es prasu, lai jūs at-
stātu šo krogu, kas celts uz manas mātes, tātad arī
uz manas zemes. Ar šo dienu es jums uzsku. Bet
mana māte šķirsies no jums.

Nagots.

Ha, ha, ha! Vai tu dzirdi, Maija, ko tas klaidonis
runā. Atņem jel viņam naivo prieku. Pastāsti, ka
zeme ir norakstīta arī man. Es še esmu kungs, vai
saprotat?

Vilnis.

Vai tas tiesa, māt?

Baldona kundze *dobji*.

Jā.

Vilnis.

Tad arī to viņš jau paspējis. Māt, tagad es griežos
pie tevis. Posta purvam līdzināsies tava dzīve ar šo
cilvēku. Tavas vēstules, tavu zemi, tavu uzticību
viņš ir nozadzis. Varbūt arī pie mana likteņa viņš ir
vainīgs. Es tevi lūdzu, atsakies no viņa. Es uzturēšu
tevi, es strādāšu priekš tevis, es darišu visu, lai tu
būtu laimīga.

Nagots.

Ha, ha, ha!

Baldona kundze.

Tas nav iespējams.

Vilnis.

Kādēļ?

Baldona kundze.

Es būšu atkal māte...

Vilnis.

Arī tas man vēl jādzird!

Nagots.

Diezgan! Tālāk ar viņu runās policijas kārtībnieks un aizsargi.

Baldona kundze.

Tu viņu neaizskarsi!

Nagots.

Viņš tiks arestēts! *Iet uz durvīm.*

Vilnis.

Pēdējo reizi, māt! Atsakies no viņa!

Baldona kundze.

Es nespēju, Vilni.

Anna iznāk pretim Nagotam.

Nekur jūs neiesiet! Kaunieties! Šodien ir jūsu kāzu diena.

Nagots.

Kaut arī septiņas kāzu dienas! Ej nost! Cīnās ar Annu. Tā nelaiž.

Vilnis.

Man atliek tikai iet. Dzīvo vesela, māt, un nedusmo uz mani. Varbūt vēl kādreiz redzēsimies.

Iet uz durvīm pa labi.

Baldona kundze.

Dēls... Grib ko teikt, bet nevar.

Nagots, netikdams galā ar Annu, skrien pakaļ Vilnim, gribēdams to noturēt. Pagaid'! Likuma vārdā es tevi arestēju!

Rasa iznāk soli pretim. Nepiesauciet likumu. Tas ir nāzis, kas griež uz abām pusēm. *Projām pa labi, pakaļ Vilnim.*

Nagots.

Sazvērniet! Jūs man neizbēgsiet! Kārtībniek!
Policijas kārtībniek! *Saukdams skrien uz durvīm pa kreisi.*

Baldona kundze.

Nagot, es tevi lūdzu!

Nagots.

Kārtībniek!

Ienāk policijas kārtībnieks, iedzēries.

*

Kārtībnieks.

Kas tad nu? Sieva neklausa?

Nagots

Steidzies tūlīt...

Baldona kundze.

Tu esi zvērs! *Sabrūk uz divana bez samaņas. Anna steidzas pie viņas.*

Anna.

Ūdeni! No dieva puses!

Nagots.

Pie velna! Tas tik vēl trūka! *Pieiet pagībušai. Šai brīdī aiz durvīm pa kreisi atskan troksnis un muzika.*

Ieskrien kārtībnieku drūzma. Pa priekšu Vanadziņš ar vijoli, aiz viņa kāds cits ar harmoniku. Spēlē.

Vali glāzi rokā uz priekšu.

Nagota kungs, es gribu saskandināt!

Vanadziņš.

Jūsu deja sākas, Baldona, es gribēju teikt, Nagota kundze! *Ierauga pagībušo. Muzika acumirkli apklust.*

Viesi sastingst.

Priekšgars.

TREŠAIS CĒLIENS

PIRMĀ AINA

Sevišķas skatuves iekārtas nav. Uz skatuves paaugstinājuma galds, krēsls un priekšpusē gar malām daži soli. Uz galda zvans. Skatuves paaugstinājumu ar skatītāju zāli apvieno pakāpes.

Darbība norisinās pa daļai uz skatuves, pa daļai zālē. Izrādes aktīvie dalībnieki sēž solos un uz skatuves pakāpēm. Zāles priekšējās rindās dažas paaugstinātas vietas tukšas — Bulenam, Nagotam un policijas kārtībniekam. Tiek attēlota vēlētāju sapulce, kurā piedalās visa publika.

Balss pa kreisi.

Veckārtība, cik maksā laiks? Vai nepārdosiet? Jums šodien viņa pārāk daudz, ka nedomājat sākt.

Balss pa labi.

Kur liksiet nopirkuši?

Balss pa kreisi.

Uzglabāsim darbdienām. Citādi jūsu tīrumos neatliek laika pat sapīpot.

Balss pa labi.

Tīrums ir darbam, sapulce runām. Jums gan runāt vien tiktos, ne darbu darīt.

Balss pa kreisi.

Tad jūs laikam tie darītāji. No citu darba baltas rokas un mīksta maize.

Balss pa labi.

Kas jums liek strādāt? Nestrādājiet.

Balss pa kreisi.

Nezīmē velnu uz sienas, pēc dzēšot nenodzēsīs.

Cita balss.

Palūk, kur lidero lideris Vanadziņš! Paklausies, Vanadziņ, kur tavi simboli? Bez čīgām un klauna cepures tu nevari reprezentētveckārtību.

V a n a d z i ņ š.

Ar tevi runāšu rītā, kad tu piedziersies un kļūsi prātīgs. Šodien tu manis nespēj saprast. *Noiet skatuves dibenā, izvelk no kabatas pudeli un dzer.*

Z a ļ z i r n i s un P ū p ē d i s *ielien un nosēžas labajā pusē aizmugurē.*

A k m e n s.

Jaunsaimnieki, ko jūs ejat nest ūdeni caurā sietā. Nāciet šurp, jūsu vieta pa kreisi.

Z a ļ z i r n i s.

Man šepat vietas diezgan.

P ū p ē d i s.

Kur Zaļzirnīs, tur es arī.

A k m e n s.

Zaļzirnīm par to saldums no Valijas tiek, bet kas tev tiek, nabaga Pūpēdi?

P ū p ē d i s.

Kas Zaļzirnīm, tas man arī.

Smieklī.

Z a ļ z i r n i s.

Vārstiet vien vārtus! Gan mēs vēl tiksimies.

A k m e n s.

Ieroči, vieta un sekundanti?

K v ē l e.

Rimsties, Akmen. Nesēj vārdus vējā.

V a n a d z i ņ š.

Kalējam taisnība. Bet es esmu skroderis, un man arī ir taisnība. Kalēja taisnība kliedz, mana stāv klusu. Še es stāvu, bet kur es gulēšu? Iedzer, Zaļzirnī. *Sniedz pudeli.*

Z a ļ z i r n i s.

Ej nost.

A k m e n s.

Tu, Kvēle, taču runāsi šodien?

Kvēle.
Ja būs vajadzīgs. *Klusi uz Sūrumu.* Kā tu domā, viņš būs ļaudis?

Sūrums.
Būs. Viņš tādās lietās nepiekāpjas.

Rasa.
Viņš nedomā par sevi. Bet gaisā ir draudi. Es baidos par viņu.

Kvēle pārskata zāli.
Mūsējo liekas daudz. Nagots varbūt neiedrošināsies viņu aiztikt. Tomēr uz visu jābūt gataviem. Viņš, protams, runās.

Akmens.
Kas? Vai paredzams kāds runātājs no citurienes?

Kvēle.
Redzēs, es domāju...

Balss.
Nāk paši lielākie!

Caur zāli nāk Bulens, Vīgants, Nagots un policijas kārtībnieks. Trīs nosēžas viņiem noliktos paaugstinātos krēslos zāles priekšā, Vīgants uzkāpj uz skatuves.

Vīgants.
Pirms oficialās daļas vārds ārpus dienas kārtības Bulena kungam.

Bulens uzkāpj uz skatuvi.
Es gribēju atgādināt cien. publikai, ka veckārtības partija ir mūsu zemītes stiprākā stute. Tādēļ lai stutējam šo stuti ziedojumiem naudā un graudā. Katrs lai nes savu artavu. Tiek pretim ņemti arī māju putni, sīki lopiņi un ragu lopi.

Balss.
Titari un bullēni!

Bulens.
Lūdzu, cien. kungi. Ziedojumus katrā laikā ņem pretim mūsu kasieris Nagota kungs. *Noslauka pieri un nokāpj.*

Sū r u m s.

Arī es lūdzu vārdu ārpus dienas kārtības.

V ī g a n t s.

Es nezinu... Laika trūkuma dēļ...

B a l s i s.

Laiks nav tramvajs — pagaidīs! Lai runā!

Sū r u m s uz pakāpēm.

Kam nav sīko lopiņu ziedam, ne arī vaļas iet līdzī ragu lopiem uz veckārtības kasi, lai iestājas kooperatīvā «Vienība», kas kopā ar jaunkārtības partiju iet par tautas labklājību un kulturu. Jauni biedri var pieteikties pie manis no darba brīvajā laikā.

R a s a uzskrien uz pakāpēm.

Es uzaicinu...

V ī g a n t s zvana.

Jaunkundz, jums nav vārds!

R a s a.

... jaunatni iestāties «Vienības» korī, dramatiskā un daiļnieciskā sekcijā! Pieteikšanās pie manis!

Aplausi.

V ī g a n t s zvana caur aplausiem, Rasai nokāpjot.

Es ņemu jums vārdu, kas jums nemaz nebija dots. Pasludinu vēlēšanu sapulci par atklātu. Man kā padomes priekšsēdētājam piekrīt sapulces vadīšana. Nosēžas. Vārds pagasta priekšniekam un veckārtības partijas prezidentam Bulena kungam.

B u l e n s ar kādu lapiņu rokā svinīgi kāpj uz skatuvi, noklepojas, ieskatās lapiņā.

Godājamie klātesošie, saimnieki un jaunsaimnieki.

B a l s s.

Bet saimnieces?

B u l e n s.

... Un saimnieces, kā arī strādnieku ļaudis. Suverēnās demokrātijas vārdā, iekš kuras visi gandrīz tikpat kā vienādi, mēs šodien esam sapulcējušies

apcerēt vienu būšanu — vienu sabiedriskā nama turēšanu. Cienījama ir tā būšana, un svarīga ir tā atbildēšana. Tāpēc, ieceļot ar savām balsīm tos nama turētājus, neticiet... *Skatās lapiņā.*

Balss.

Kurš tad šim tic!

Bulens.

... tiem, kuri jaukiem vārdiem jūsu sirdis apmulšina, bet pēcgālā postā ieved. Nedodiet savas balsis nei kādam bezzemim, nei vaļiniekiem, nei uzklīdēnim kādam, jo pagasta būšanas tiem tālu stāvējušas un valdīšanas mākslās tie nav vingrinājušies. Ja arī tādiem būtu cienīga saprašana un... un... *Skatās lapiņā.*

Balss.

Kas jums šo sprediķi sacerējis?

Cits.

Vecais ķesteris!

Vīgants zvana.

Es zvanu pie kārtības!

Bulens.

... un prātīgs sirds padoms, tad tie tomēr ir tukšinieki. Bet, ja viens ir tukšinieks un nav mācējis tautiņi un krāt mazumā, kā tad viņš mācētu to darīt lielumā — pagasta būšanās? *Skatās lapiņā.*

Vanadzīņš iedzēries.

Nekrājiet sevim mantas virs zemes.

Vīgants zvana.

Es zvanu...

Vanadzīņš.

Es jums pievienojos. *Izvelk pudeli.*

Bulens.

Tāpat arīdzan nevienu balsi tiem, kas stāv tā saucamās jaunkārtības priekšgalā. Tie ir rūkdami lauvas un siseņi, kuri grib iznīcināt rūpīgi sakrāto kameņu medu. Baznīcā viņi nelaulājas...

Balss. Lauvas un siseņi?

Bulens. Es redzu, ka arī starp jums rūc lauvas un dīc siseņi. Es jums saku... *Krata roku ar lapiņu gaisā. Lapiņa izraujas un ieskrien publikā.*

Balss.

Nupat sajuks!

Bulens. Es uzaicinu balsot par veckārtības partiju, kurā es esmu prezidents. Šī partija dos jums visu, kas vien vajadzīgs, jo šinī partijā ir gudrākie un bagātākie visā pagastā. Mums ir prakse no... no Krišjāņa Lautenbacha laikiem...

Vīgants klusi.

Valdemara...

Bulens.

Jā gan, no Valdemara laikiem. Tāpēc lai visi kā viens vīrs...

Balsis pa kreisi.

Diezgan! Zinām jau!

Balsis pa labi.

Mierā! Pareizi! Visi kā viens!

Bulens.

Kā viens vīrs par veckārtību...

Starpsaucieni un aplausi nomāc pēdējos vārdus. Vīgants

zvana. Bulens, sviedrūs slaucīdams, nokāpj.

Vīgants.

Vēl reizi lūdzu netrokšņot! Būšu spiests lietot citādus

līdzekļus.

Vanadziņš.

Vienu šnabi, tad būs mute ciet.

Izvelk no kabatas klauna cepuri un uzliek galvā.

Vīgants.

Pilsoni Vanadziņ, es būšu spiests likt jūs izvest no

zāles.

Vanadzīņš.

Lūdzu piedošanu. Es esmu par veckārtības partiju.
Iebāž cepuri kabatā.

Vīgants.

Kas vēlas vārdu?

Kvēle.

Es vēlos.

Nagots.

Vīganta kungs, vārds vispirms tiem, kas jau iepriekš
pierakstījušies. Es biju pierakstījies.

Vīgants.

Atvainojiet, Nagota kungs. Lūdzu, lūdzu!

Nagots *uzkāpj uz skatuvi.*

Godājamās dāmas un godājamie kungi! Vispirms es
uzaicinu atstāt zāli visus tos, kas opozīcijā pret
mums.

Balsis.

Oho!

Nagots.

Tā tad neviens. Opozīcijas nav un es varu būt drošs
par šīvakara panākumiem. Griežos vispirms.

Ātri uznāk ziņnesis Vilks.

Vilks.

Nagota kungs!

Nagots *apgriežas.*

Kas ir? Ko tu traucē?

Vilks.

Kāds svešs kungs vēlas runāt ar jums.

Nagots.

Lai uzgaida, līdz beidzu runu.

Vilks *kaut ko iečukst Nagotam.*

... Lūdza jūs tūlīt nākt.

Nagots.

Jā, jā, es eju. *Pret sapulci.* Atvainojiet mani. Svarīgi apstākļi. Drīz būšu atpakaļ un turpināšu.

Abi ar Vilku pār skatuvi projām.

Vīgants.

Kas vēlas vārdu?

Balsis.

Lai runā Kvēle.

Vilnis *iznāk no publikas, pakāpjās.*

Es lūdzu vārdu!

Vīgants.

Kā jūs sauc?

Vilnis.

Vilnis Bezzemnieks.

Balsis.

Kvēle pirmais! Lai runā Kvēle!

Kvēle.

Es atsakos par labu Vilnim Bezzemniekam.

Vīgants.

Tad lūdzu.

Vilnis *no pēdējās pakāpes.*

Draugi! Visi tie, kam griba uz jaunu! Visi, kas sevi pāraugt grib un pārveidoties augstākā cilvēcībā, uz priekšu virzīties un dzīvi virzīt! Visi jaunradītāji, jaunkārtības draugi un katra sastinguma un veckārtības pretinieki! Uz jums es šodien runāju. Jūs devāt Latvijai savu darbu un savas asinis. Jums jāceļ arī jauna Latvija, brīva, saulaina, ziedonīga. Ne veckārtības partija to cels. Tie ir sastinguma ļaudis. Tiem bailes no jauna. Arī no Latvijas tiem bija bailes. Muižniekiem tie gribēja maksāt par jūsu asinīm izpirkto zemi. Jaunsaimnieki, bezzemnieki, amatnieki, strādnieki! Jūsu liktenis ir viens, un jūsu cīņai par atjaunotu dzīvi jābūt vienotai. Darbu jūs visi darāt. Darba Latvija jums jāceļ. Dailes un gara

Latvija. Ar nicināšanu novērsieties no tiem, kas ceļ krogu un rungu Latviju. Es uzaicinu visus...

Uznāk Nagots un drošības ierēdnis.

Nagots.

Tur viņš ir. Pat pie vārda jau ticis.

Vilnis.

Uzaicinu nodot balsis par jaunkārtības partiju!

Aplausi, piekrišana, kāju dauzīšana.

Ierēdnis.

Vilni Baldon, likuma vārdā es jūs apcietinu! *Pēkšņs klusums.* Kārtībniek, vediet viņu projām.

Policijas kārtībnieks.

Klausos! Aizsargu pavadībā tuvojas Vilnim.

Vilnis.

Padodos pārspēkam. *Uz ļaudīm.* Es darīju savu pienākumu. Jūs dariet savū. Balsojiet...

Ierēdnis.

Klusu!

Pēkšņs troksnis.

Balsis.

Neļaujiet arestēt! Viņš nav neko noziedzies!

Rasa *uz priekšu.*

Vilni, mēs tevi aizstāvēsim!

Vilnis.

Atpakaļ, Rasa! Apmierinieties, draugi! Jūs man nevarat palīdzēt, bet kaitējat paši sev.

Ierēdnis.

Es pavēlu ļaudīm izklīst.

Vīgants.

Sapulce slēgta. Izklīstiet un nāciet noteiktā laikā likumīgi nodot balsis.

Ierēdnis. *Vediet projām arestēto!*

Kārtībnieks un aizsargi aizved Vilni.

Baldona kundze *uzskrien no otras puses.*

Ko jūs ar viņu gribat darīt? Ko jūs gribat darīt?

Nagots *grūž viņu atpakaļ.*

Projām! Še nav tava vieta!

Baldona kundze *aiz skatuves.*

Dēls! Mans dēls!

Skatuve satumst.

OTRĀ AINA

Pagasta nama pagalms. Kreisajā pusē redzams ēkas stūris un logs. Labajā pusē ceriņu krūmi un sols.

Nakts. Spīd mēness.

Uznāk Baldona kundze un Anna.

Anna.

Cietums ir šinī stūrī. Restotais logs viņā pusē.

Baldona kundze.

Anna, es esmu pilnīgi bez spēka. Apsēdisimies drusku. Abas apsēžas uz sola pie ceriņu krūma.

Anna.

Es zinu... Nabaga kundze!

Baldona kundze.

Kaut reizi vēl viņu redzēt! Kaut pāris vārdu ar to parunāt! Lai netur svešumā uz mani naida domas.

Anna.

Es ceru, tas mums izdosies, kundze. Vilks nopietni manī iemīlējies. Viņš nevarēs liegt.

Baldona kundze.

Tu viņu nemīli?

Anna.

Nē, es vīriešus nicinu. Viņi visi līdzīgi Zaļzirnīm vai Nagotam.

Baldona kundze.

Ja tev būtu dēls, Anna, tu atdotu viņa dēļ dzīvību.

Anna.

Varbūt, es nezinu. Jūsu dēļ gan esmu gatava daudz ko darīt. Jūs esat tik laba un tik nelaimīga.

Baldona kundze.

Mana sirds deg un sāp. Šie smagie triecieni! Viļņa arests un pēc tam tavas ziņas par Nagotu. Domāju jau, bet tomēr nevarēju ticēt, ka viņš tik zems. Es

gribu saraut visas saites ar viņu. Bet, kā to izdarīt — es nesaprotu.

Anna.

To redzēsim vēlāk. Tagad jādomā, kā tikt pie Viļņa. Ja Vilks man uzticēja savus noslēpumus par Nagotu, tad viņam nebūs iespējams atteikt arī to. Vīrieši kaislībās aizmirst pienākumus.

Baldona kundze.

Ak, ja tas izdotos!

Anna.

Esmu pārliecināta. Bet tagad ejiet mājās un gaidiet, kamēr piekļauvēšu pie loga. Ar Vilku man jārunā vienai.

Baldona kundze.

Labi, Anna. Es gaidīšu. Aiziet.

*

Anna sakārto matus, pieiet pie loga, klauvē.

Balss.

Kas tur?

Anna.

Pie tevis viesis.

Balss.

Kas?

Anna.

Vairs nepazīsti? Anna!

Balss.

Vai tiešām! Tūlīn, tūlīn!

*

Vilks bez cepures iznāk.

Patiesi tu? Vai tas iespējams? Vai tie nav mēnessnakts maldi?

Anna.

Vai es izskatos pēc malda? Še roka, neticīgais Tom, saki labvakaru un jūti manas miesas dzīvo siltumu. Sniedz roku.

Vilks.

Cik tu šonakt burvīga, Anniņ! Vai tu patiesi nāc pie manis?

Anna.

Jā. Man mājās kļuva garlaicīgi. Bet nakts tik brīnišķa. Domāju, pastaigādamās atnākšu paraudzīties, ko Vilks labu dara.

Vilks.

O, man ir divi svarīgi uzdevumi. Es sargāju urnas ar vēlēšanu listēm un arestēto Vilni Baldonu.

Anna.

Nāc, apsēdīsimies uz sola. Es te un tu man blakus. Tā. Nu, saki, kas tev no tām urnām ko sargāt?

Vilks.

Nav jau nekā. Viņas aizzīmogotas, un neviens tām netiek klāt. Rīt agri taisīs vaļā. Es tikai tā, modes pēc.

Anna.

Bet kā ar Vilni Baldonu? Vai viņš patiesi liels noziedznieks?

Vilks.

Kas nu par noziedznieku. Viņš stājās ceļā Nagotam. Tur visa viņa vaina.

Anna.

Vai cietuma atslēgas pie tevis?

Vilks.

Jā. Es nesu arestētam Baldonam ēst. Kāpēc tas tevi interesē?

Anna.

Saki, vai tu mani mīli?

Vilks.

Anniņ, tu vēl jautā! *Grib viņu apkampt.*

Anna atbīda to.

Pagaidi, pagaidi, tik viegli neesmu ņemama. Tev darbos jāpierāda, ka mīli mani.

Vilks.
Prasi, ko tu vēlies, es izpildīšu.

Anna.
Tu apsolies?

Vilks.
Jā.

Anna.
Vilnis Baldons ir manas kundzes dēls. Viņa grib ar
to tikties un sarunāties. Uztici man uz vienu stundu
cietuma atslēgas.

Vilks.
Atslēgas es nedrīkstu uzticēt ne savam tēvam, ne
brālim. Tu prasi neiespējamo.

Anna.
Arī savai sievai ne?

Vilks.
Sievai? Ja tu būtu mana sieva?.. Anniņ, tas ir
noziegums.

Anna.
Kādēļ? Rīgā kundzi pielaistu ar dēlu tikties.

Vilks.
Bet es to nevaru.

Anna.
Tad vāja ir tava mīlestība.

Vilks.
Anniņ, nemoki manis!

Anna.
Mana kundze nomirs, ja netiks pie sava dēla. Mums
vajag atslēgu. Tu ielaidīsi manu kundzi cietumā,
un es piederēšu tev, jo būšu pārliecinājusies, ka esi
krietns cilvēks.

Vilks.
Anniņ!

Anna uzlec un kairinošā pozē stāv mēness gaismā.
Paskaties uz mani! Vai neesmu skaista?

Vilks arī uzlec

Anna, tu padari mani neprātīgu! Kārdinātāja, tu!
Ieva, tu! Es nevaru pretoties! Lai izput visi cietumi
un urnas! *Apskauj viņu.*

Anna vairīdamās.

Pagaidi! Atslēgas!

Vilks izrauj atslēgas no kabatas.

Ņem. Tikai žēlo mani. Neviena par to nedrīkst dabūt
zināt.

Anna paķer atslēgas.

Neviens. To es tev apsolu. Bet tagad es iešu pie
savas kundzes.

Vilks atkal skauj viņu.

Vienu skūpstu!

Anna.

Pagaid'. Vēlāk. Tagad nav laika, jo nakts ir ātra.

Vilks.

Es iešu tevi pavadīt. Iesim gar ezermalu.

Anna.

Labi. Iesim.

Vilks ar Annu zem rokas projām.

*Uznāk Kurbad, Kvēle, Rasa un Sūrums. Kvēlem rokā
laužamā dzelzs.*

Kvēle.

Restes jāizlauž. Jūs stāvēsiet par sargiem, bet es to
izdarišu. Jārīkojas ātri un bezbailīgi.

Rasa.

Kurbad, mēs nedrīkstam aiziet bez viņa.

Kvēle.

Sūrum, nāc tu...

Sūrums.

Klusu! Tur kāds nāk! Paslēpsimies aiz ceriņiem!
Ātrāk!

Visi aiz krūma.

*

Uznāk Nagots un Bulens, uzmanīgi apkārt skatīdamies.

Nagots.

Ko jūs klausāties?

Bulens.

Man likās, te kāds bija...

Nagots.

Nieki! Kas te tagad staigās. Mums nav jābaidās pašiem no savas ēnas.

Bulens.

Man tomēr dreb sirds. Tas ir pārāk riskanti. Ja nu kāds dabū zināt, tad es esmu beigts.

Nagots.

Tas nebūs. Mēs to izdarīsim ātri. Urnas attaisīt ļoti viegli, jo es pats pagatavoju: vienai ir izņemams dibens. Ja mēs to nedarām, tad tiešām esam beigti. Jaunkārtības partijai būs drošs vairākums. Tas šodien bija skaidri redzams.

Bulens.

To visu izdarīja uzklīdušais Vilnis Baldons ar savu agitāciju.

Nagots.

Tas vairs neagitēs. Šīs restes pietiekoši stipras. Viņš taisījis kalējs, kas nebija tāds pasaules lāpītājs kā Kvēle. Rītā mēs Baldonu nosūtīsim uz pilsētu. Bet tagad pie darba. Man līdz vairāki simti mūsu listu.

Bulens.

Bet kā ar Vilku?

Nagots.

Nosūtīsim uz krogu. Viņš būs priecīgs, ka ticis vaļā no sargāšanas.

Abi aiziet gar mājas stūri pa kreisi.

*

Kvēle, kopā ar citiem iznākdams no ēnas.

Tā! Nu jūs reiz mūsu rokās, urnu zagļi!

Sūrums.

Ko tagad darīt?

K v ē l e.

Jāpārsteidz nozieguma vietā.

R a s a.

Bet kas būs ar Vilni?

S ū r u m s.

Ja mēs tagad sekojam viņiem, tad ar Viļņa atsvabināšanu nekas neiznāks.

K v ē l e.

Vilnim jāpagaida. Mēs citādi nevaram.

R a s a.

Kurbad, bet rītu viņu sūtīs uz Rīgu!

K v ē l e.

Vilnis ir mans draugs. Es viņu cienīju. Bet tagad radusies reta izdevība tikt vaļā no mūsu stiprākajiem pretiniekiem. To mēs droši vien nevarētu izdarīt, ja Vilnis pat būtu brīvs un mums palīdzētu. Visas sabiedrības labā mums jāatsakās no personīgām jūtām.

R a s a.

Kurbad, Vilnis aiziet bojā! Viņš bija tik novārdzis un vājš. Tagad atkal cietums un mokas... Kurbad!

K v ē l e.

Rasa, te nav izvēles. Par to vairāk nerunāsim. Laiks negaida. Ejam ķert urnu zagļus.

S ū r u m s.

Pagaid'. Viņi ir divi. Ja pārsteidzam tos bez lieciniekiem, vai mums kāds ticēs? Varbūt pataisīs mūs pašus par urnu zagļiem.

K v ē l e.

Taisnība. Tas man neienāca prātā. Lieciniekus vajag. Rasa, tu paliec te. Mēs ar Sūrumu iesim uz otru galu modināt pagasta darbvedi. Viņš derēs par liecinieku.

Abi projām pa kreisi.

*

R a s a *viena pret cietumu.*

Vilni, draugs, kā lai es tev palīdzu! Apskatās, ierauga laužamo dzelzi uz sola, paņem to. Ja es mē-

ģinātu viena... Nē, nē, tur nekas neiznāks... Ak, kādēļ esmu tik vāja! Sabiedrības labā... tevi upurēt... Šonakt es jūtu, ka sabiedrība būs tukša bez tevis... Mīlais! Ko man darīt?

*

Kvēle ar Sūrumu ātri uznāk.

Nav! Viņa nav mājās! Neviena cilvēka nav. Tagad jāiet tikai mums trim. Kas ir, lai ir. Nāc, Rasa.

Klaudz kādas durvis.

Sūrums.

Par vēlu! Viņi jau atgriežas. Ātrāk ēnā!

Visi noslēpjas. No kreisās puses uznāk Nagots un Bulens.

Bulens.

Esmu nosvīdis gluži slapjš.

Nagots.

Izdevās labi. Un ātri. Man rokā vesela čupa jaun-
kārtībnieku. Tikai nezin, kur tas Vilks aizklīdis...

Bulens.

Krogū, kur citur. Bet steigsimies projām. Man vēl kājas trīc.

Abi projām.

Kvēle iznāk no ēnas.

Gan jūs vēl tversim, kad pienāks laiks! Bet tagad atliek tikai atsvabināt Vilni. Rasa, tu paliec še. Sūrums par sargu otrā pusē. Es tikšu galā ar restēm ne mazāk droši kā Nagots ar urnu. *Viens gar stūri, otrs pa kreisi. Rasa paliek.*

Rasa.

Tu būsi atkal brīvs! Tu būsi pie manis! *Norauj zariņu no ceriņu krūma, piesprauž pie krūtīm. Es gribu, lai šī būtu mūsu mīlas nakts. Pirmā un varbūt arī pēdējā. Rīts ir nežēlīgs. Es šonakt neticu rītam...*

*

Vilnis vidū starp Kvēli un Sūrumu.

Es jums pateicos, draugi. Man bija nojauta, ka jūs nāksiet. *Ierauga Rasu. Arī tu, Rasa!*

Kvēle.

Izrādās, ka vecais kalējs tomēr bijis pasaules lāpītājs. Restes izņēmās un atkal ielikās bez kādiem kavēkliem. Bet nu ātrāk projām!

Aiziet. Sūrums seko. Aiz viņiem Vilnis un Rasa roku rokā.

*

Brīdi skatuve tukša. Tad uznāk Vilks, Baldona kundze un Anna.

Vilks.

Tagad uzmanīgi. Anna lai paliek augšā par sargu, es iešu apakšā pie durvīm, bet kundze ies iekšā. No dieva puses, lai neviens nedabū zināt...

Anna.

No dieva puses nav liela nelaime, bet no velna puses neviens nebūs. Tikai augšā paliksi tu, un es iešu apakšā pie durvīm.

Vilks.

Bet ja viņš izbēg?

Anna.

Par to es atbildēšu. Iesim, kundze.

Abas aiziet gar mājas stūri.

*

Vilks viens.

Spīganiņ, kā tu mani esi apbūrusi! Esmu gluži kā neprātīgs. *Pieiet ceriņiem. Kā smaržo! Nosēžas. Kā viņas krūtis mirdzēja mēness gaismā!.. Sēdēt še kopā ar viņu... turēt to... skūpstīt, skūpstīt... lai tad ar visa pasaule aiziet bojā!.. Kas tas!.. Tur kāds nāk!.. Tiešām Nagots! Nu es esmu pazudis. *Raujas ēnā.**

Nagots nāk, pa zemi kaut ko meklēdams. Sasodīts!
Trūkst trīsdesmit listu! Tepat vajag būt izkritušām... Ja atrod kāds cits, tad nav labi... Meklē.

Vilks klusi. Aha! Tā, tā! Es ņemšu tevi, iekāms tu paspēj mani ņemt. Iznāk no ēnas. Ja cits atrod, tad tiešām nav labi. Es palīdzēšu meklēt, Nagota kungs.

Nagots niknā pārsteigumā. Tu!? Ko tu še meklē?

Vilks.
Es sargāju urnas un cietumnieku, Nagota kungs. Bet es gribētu zināt, ko jūs še meklējat?

Nagots.
Sasodīts! Tu visu zini?

Vilks.
Tas atkarājas no apstākļiem. Varbūt es zināšu visu, varbūt arī nekā.

Nagots.
Cik tu gribi par klusu ciešanu?

Vilks.
Tas atkarāsies no apstākļiem.

Nagots.
Nelieti, tu gribi mani padarīt atkarīgu no sevis. Ar trim vārdiem es varu tevi iznīcināt.

Vilks.
Un es jūs ar diviem vārdiem.
Naidīgā niknumā stāv viens pret otru.

*

Anna uzskrien.
Viņa vairs nav! Viņš ir projām! Ierauga Nagotu, šausmās iekliedzas. Vai dieviņ! Nagots!

Baldona kundze uznākdama, bez balss.
Nagots?

Nagots.
Kas ir projām? Ko tas nozīmē? Vilnis Baldons!? Tas nevar būt! Aizskrien gar stūri un tūlīņ atgriežas,

nevaldāmā niknumā. Jūs viņu esat izlaiduši! Pieskrien Vilkam. Tu devi atslēgu!

Vilks cieti un salti.

Sargieties, Nagot! Šie ir apstākļi, pie kuriem es zināšu visu.

Nagots.

Nolādēts! Tad tu neesi dalībnieks šinī lietā. Pieskrien Baldona kundzei. Tu esi izlaidusi savu dēlu no cietuma? Saķer viņu pie rokas. Atbildi, nožēlojamā! Norauj to ceļos. Es tevi arestēju! Tu gulēsi cietumā sava dēla vietā!

Priekšgars.

CETURTAIS CĒLIENS

Istaba pagasta namā. Vienā galā sarkani klāts galds ar pieciem augstiem atzveltņu krēsliem. Pa vidu rindā soli.

Notiek otrā dienā.

Vilks kārto galdus un solus, slauka putekļus. Igns un nemierīgs. Vanadziņš iebāž galvu pa durvīm, ienāk.

V a n a d z i ņ š.

Klausies, jēru zagli, vai taisnība, ko stāsta par pagājušo nakti?

V i l k s.

Ej pie velna! Es nekā nezinu.

V a n a d z i ņ š.

Kā tad tā? Ziņnesis un nekā nezina. Mums jāmainās amatiem. Še mana cepure. *Izvelk no kabatas raibo cepuri.* Uzliec galvā, zināsi, kas izlaidis no cietuma briesmīgo laupītāju virsnieku Vilni Baldonu.

V i l k s.

Neklaunojies. Man tas nav jāzina.

V a n a d z i ņ š.

Kā? Tu taču viņu sargāji. Nagots jau licis apcietināt savu jaunsalaulāto sievu, viņas kalponi, kalēju Kvēli, Rasu, Sūrumu. Tikai tevis vēl trūkst šinī kompanijā. Vai tu neesi Nagota draugs?

V i l k s.

Es teicu: ej pie velna! Ne man kāda daļa gar tevi, ne gar Nagotu.

V a n a d z i ņ š.

Ko tu šodien tik nikns? Atnāc vakarā uz krogu, es tev uzspēlēšu vienu ellīgu fokstrotšīberi. Bet par Nagotu es tev saku, ka viņš ir ne vien nagots, bet arī ragots. Ielaisties ar viņu nozīmē pārdot velnam dvēseli.

Vilks.

Tu jau viņu sen esi pārdevis.

V a n a d z i ņ š.

Nekā, Vilciņ. Tu domā, ja es ar ģīmi piekrītu veckārtībai, tad sirds man der tikai velnam par tabakas maku. Savu balsi es tomēr nodevu jaunkārtībai. Ja šodien, urnas attaisot, veckārtība izrādījās pārsvarā, tad tā nav mana vaina, bet Nagota velnības. Mana sirdsapziņa ir tīra.

Vilks.

Sirdsapziņa, sirdsapziņa! Apnicis tu man ar savu sirdsapziņu. *Izņem no kabatas kādu naudas gabalu.* Še, iedzer uz manas sirdsapziņas veselību.

V a n a d z i ņ š.

Zemīgi pateicos. Ceru, ka viņa tev izveseļosies. *Uzliek raibo cepuri un grib iet.* Jā, Nagota velnība ir tā, ka viņš izzadzis no urnām jaunkārtību un ielicis veckārtību.

Vilks.

Kas to saka?

V a n a d z i ņ š.

Tautas balss.

Vilks.

Kas par tautas balsi? Tu svaidies smagiem apvainojumiem.

V a n a d z i ņ š.

Neuztraucies, mīlais. Par tevi tautas balss neko nesaka, kaut gan tu biji urnu sargs. Tātad uz tavas sirdsapziņas veselību. Prozit! *Projām.*

Vilks.

Tad tiešām tā ir, kā es domāju... Tas klauns te ar savu sirdsapziņu... Vai tad es esmu vainīgs? Bet Anna apcietinājumā... Ja es varētu līdzēt... Kā tad Baldons īsti varēja izbēgt?

Vali steigšus uznāk.

Vai neesat redzējuši Nagota kungu?

Vilks.

Ko jums no viņa vajag?

Vali.

Naudu. Es šodien aizbraucu.

Vilks.

Kas tad nu? Tik pēkšņi!

Vali.

Vajag. Redziet, šodien te būšot kaut kāda nopratināšana. Zaļzirnīs uzmācas, lai es diezīn ko tur liecinot. Bet es negribu ielaisties nekādās darīšanās ar policiju. Pieiet Vilkam, kairinošā pozē. Jūs man patīkat. Zināt, aizdodiet man drusku naudas. Es uzdošu savu Rīgas adresi. Kad atbrauksiet pie manis... o! Taisa izaicinošu, nepieklājīgu kustību.

Vilks.

Ne man naudas, ne laika. Meklējiet Nagotu. Nogriežas un kārto solus.

Vali.

Kāds muļķis! Laikam kādai lauku zostiņai mīlestību zvērējis. Kad ne, ne. Labākos no jūsu saimniekdēliem jau esmu samaitājusi. Garlaicīgi kļūst. Uz priecīgu atkalredzēšanos debesvalstībā, zilā krusta kandidat! Trallinādama projām, durvīs sastopas ar policijas kārtībnieku, pamet tam gaisa bučiņu, projām.

Kārtībnieks.

Āk tu — naktstaurene. Uz Vilku. Paziņojiet kungiem, ka arestētie stvesti un atrodas priekšistabā.

Vilks.

Labi.

Iziet pa otru pusi. No turienes ienāk drošības ierēdnis, Nagots, Bulens, Vīgants un pagasta darbvedis. Kārtībnieks atdod godu. Ierēdnis apsēžas galda vidū, Bulens un

Vīgants viņam abās pusēs, Nagots galda galā ar seju pret skatītājiem, darbvedis otrā galā ar muguru pret skatītājiem. Vilks pie durvīm.

Ierēdnis.

Ievest apcietināto Nagota kundzi.

Kārtībnieks.

Klausos. Iziet.

*

Kārtībnieka un viena aizsarga pavadībā ienāk Baldona kundze. Viņu zem rokas ved Anna.

Ierēdnis.

Es liku ievest tikai Nagota kundzi. To otru izvest atpakaļ.

Kārtībnieks.

Es jau sacīju. Nāciet laukā.

Anna.

Mana kundze ir slima. Es nevaru viņu atstāt.

Ierēdnis.

Jums tas jādara. Lūdzu viņu izvest.

Kārtībnieks.

Klausos. Nāciet, kad pavēl. Izved Annu; pats atgriezās.

Baldona kundze grīlodamās nāk uz priekšu.

Nagot, ko tu gribi ar mani darīt? Kādēļ tu mani spīdzini?

Ierēdnis.

Mans pienākums ir jūs nopratināt. Kā jūsu vārds?

Baldona kundze.

Tas ir rūgts izsmieklis. Prasiet to manam dažas dienas atpakaļ pielaulātam vīram Nagotam, prasiet maniem kaimiņiem Bulenam un Vīgantam. Viņi simtām reižu bijuši viesi manā mājā.

Bulens un Vīgants nemierīgi.

Ierēdnis.

Es lūdzu jūs atbildēt uz manu jautājumu. Kā jūsu vārds?

Baldona kundze neatbild.

Ierēdnis.

Lūdzu protokolēt, ka apcietinātā... *Jautājoši griežas pie Nagota.*

Nagots.

Maija Baldon-Nagot, 44 gadus veca.

Ierēdnis.

Maija Baldon-Nagot, 44 gadus veca, atsakās uzdot ziņas par savu personību. Tā. Tagad sakiet man, kur jūs bijāt pagājušā naktī?

Baldona kundze.

Arī to Nagots jums būs jau pateicis.

Ierēdnis.

Atsakās atbildēt. Protokolēt. Tagad sakiet: vai atzīstaties par vainīgu, ka izlaidāt no cietuma savu dēlu, valsts noziedznieku Vilni Baldonu?

Baldona kundze.

Nē! Mans dēls nav valsts noziedznieks!

Ierēdnis.

Par to jums neprasa. Tātad ne? Ar ko tad izskaidrojams, ka jūs nakts laikā kopā ar savu kalponi atrastas pie vaļējām cietuma durvīm?

Baldona kundze brīdi klusē.

To es jums nevēlos teikt. Bet ticiet man, es neesmu vainīga pie sava dēla izbēgšanas, kaut gan droši vien būtu to atsvabinājusi, ja spētu.

Ierēdnis.

Kas jums attaisīja cietuma durvis?

Baldona kundze pamet īsu mirkli uz Vilku, kas līdzīgs statujai. Durvis bija vaļā.

Ierēdnis.

Jūsu atbildes un izturēšanās rada stipras aizdomas. Aizrādu jums, ka ar vaļsirdību atvieglotiet savu stāvokli.

Baldona kundze.
Man vairāk nav ko teikt. Esmu nogurusi un slima.
Esiet cilvēcīgi un atļaujiet man iet mājā.

Ierēdnis.
Diemžēl es to nevaru.

Baldona kundze.
Vīgant, Bulen, runājiet jūs par mani!

Bulens.
Es labprāt, kundze, bet mans amata pienākums, un
kad pats jūsu vīrs...

Vīgants.
Jā, kad jūsu vīrs...

Baldona kundze.
Ak jūs!.. *Riebumā un sāpēs atslīgst solā.*

Ierēdnis.
Ievest kalponi Annu!

Kārtībnieks.
Klausos! *Iziet. Atgriežas ar Annu.*

*

Ierēdnis.
Kā jūs sauc?

Anna.
Anna Roze.

Ierēdnis.
Jūs atzīstaties, ka palīdzējāt savai kundzei atsvabi-
nāt no cietuma viņas dēlu Vilni Baldonu?

Anna.
Ne prātā nav nācis.

Ierēdnis.
Man zināms, ka jūs atslēdzāt cietuma durvis. Kas
jums deva atslēgu?

Vilks *nobālis sakustas.*

Anna.
Es nezinu, ko jūs runājat.

Vilks *pateikdamies noliec galvu.*

Ierēdnis.
Jūs nožēlosiet savu liegšanos! Ko jūs meklējāt naktī pie cietuma?

Anna.
Mēnessgaismā pastaigājos.

Ierēdnis.
Nieki. Cietumā jums būs laika diezgan pārdomāt par to, ko tur esat meklējuši. Sēstieties. Ievediet apcietināto kalēju Kvēli.

Kārtībnieks.
Klausos! *Iziet; atgriežas ar Kvēli.*

*

Ierēdnis.
Nāciet tuvāk. Jūs esat kalējs Kurbads Kvēle?

Kvēle.
Es tas esmu. Gribu zināt, uz kāda pamata esmu apcietināts.

Ierēdnis.
Tas jums gluži labi zināms. Kur jūs bijāt pagājušā naktī?

Kvēle.
Savā gultā.

Ierēdnis.
Veltīga vārdu šķiešana. Atņemsim jums to prieku jau pašā sākumā. Iesaukt liecinieku Jāni Zaļzirni.

Kārtībnieks.
Klausos! *Iziet un atgriežas ar Zaļzirni.*

Kārtībnieks.
Ierēdņa kungs, jums liek ziņot, ka lieciniece Karoline Krone, saukta Vali, nav atrodama.

Ierēdnis.
Lieciniek Zaļzirni, vai jums ir zināms, kur atrodas lieciniece Karoline Krone, saukta Vali?

Zaļzirnī.
Pagājušā naktī mēs bijām kopā. Kur viņa tagad — man nav zināms.

Ierēdnis.
Ko jūs varat liecināt par pagājušo nakti?

Zaļzirnīs.
Pagājušā naktī es biju nogājis pie Vali.

Ierēdnis.
Ko jūs tur meklējāt?

Zaļzirnīs.
Nu... mīlestības padarišanās, ierēdņa kungs.

Ierēdnis.
Labi. Tālāk.

Zaļzirnīs.
Nakts bija tāda kā... nu, kā priekš mīlestības. Es saku: Vali, vai penoiesim tepat līdz pagasta namam un atpakaļ? — Labs ir, — viņa atbild. Tā mēs ejam. Pret pagasta namu redzam: trīs cilvēki. Es viņus pazinu, Vali arī. Tie bija — Kalējs Kvēle, viņa māsa Rasa un Sūrums.

Ierēdnis.
Jūs viņus labi pazināt?

Zaļzirnīs.
Jā. Mēness spīdēja spoži.

Ierēdnis *uz Kvēli*.
Atbildiet bez aplinkiem: ko jūs meklējāt pie pagasta nama?

Kvēle *noskatās Nagotā un Bulenā*.

Labi. Ja jūs to ļoti vēlaties zināt, tad arī neslēpšu. Mēs bijām pie pagasta nama ķert urnu zagļus.

Bulens bailēs savilkta seju pa pusei pieceļas krēslā un atkal atkrīt atpakaļ. Nagots pārsteigts, bet savaldās.

Ierēdnis.
Ko tas nozīmē?

Kvēle.
Tas nozīmē, ka, neticēdami veckārtības kungiem un nebūdami oроši par urnu likteni, gājām uz pagasta namu pārliecināties, vai viņas labi apsargātas. Tur bijām par lieciniekiem, ka krodziniēks Nagots un

pagasta priekšnieks Bulens attaisīja vienu no urnām un apmainīja vēlēšanu listes.

Zālē stipra sakustēšanās. Bulens bez spēka krēslā, Nagots pielēcies kājās. Vilks panācis uz priekšu. Baldona kundze pamodusies no sava sastinguma un naidīgi urbjas Nagotā.

Vīgants divdomīgi.

Tā ir nedzirdēta bezkaunība!

Darbvēdis.

Vai protokolēt?

Ierēdnis.

Pagaidiet. Nagota kungs, es prasu no jums paskaidrojumu šinī lietā.

Nagots mierīgi.

Drošības ierēdņa kungs! Šī cilvēka meli ir katram bērnam redzami. Lai slēptu sava nozieguma pēdas, viņš izdomājis šo apvainojumu pret mums. Es jau brīdināju, ka apvainotie varbūt mēģinās tādā ceļā jūs maldināt. Domāju, jūs nenojauks no īstām pēdām šis bezkaunīgi pārdrošais, bet viegli caurredzamais melu uzbrukums amata personām, kuras stāv par valsti un bauda sabiedrības uzticību.

Kvēle.

To var liecināt arī mana māsa un Sūrums.

Ierēdnis.

Klusu, jums nejautā! Es esmu apmierināts ar jūsu paskaidrojumu, Nagota kungs.

Kvēle.

Es prasu, lai manā klātbūtnē tiktu apskatītas vēlēšanu urnas. Vienai no tām ir izņemams dibens.

Ierēdnis.

Jūs esat apvainotais un nevarat šē nekā prasīt. Urnas tiks apskatītas savā laikā. Šo epizodu neprotokolēt, jo tas neattiecas uz izbēgušā Baldona lietu. Lieciniek Zaļzirni, cik varēja būt pulkstenis, kad jūs redzējāt minētos cilvēkus pie pagasta nama?

Zaļzirnis.

Apmēram viens.

Ierēdnis.

Tai pašā laikā, kad jūs, Nagota kungs, pārsteidzāt savu sievu un viņas kalponi pie cietuma.

Nagots.

Taisni tā, ierēdņa kungs, un turēju par savu pienākumu viņas apcietināt.

Baldona kundze.

Nelietis!

Ierēdnis.

Kundze, es lūdzu! Kalēj Kvēle, tagad es jums jautāju: vai atzīstaties par vainīgu, ka kopā ar savu māsu Rasu, Kārli Sūrumu un saziņā ar Maiju Baldoni-Nagot un Annu Rozi pēc iepriekšējas norunas atsvabinājāt no cietuma arestēto Vilni Baldonu?

Kvēle.

Es prasū, lai tiktu protokolēta mana liecība pret Nagotu un Bulenu un lai tūlī tiktu apskatītas urnas.

Ierēdnis.

Es lūdzu jūs atbildēt uz manu jautājumu.

Kvēle.

Es atsakos atbildēt, kamēr netiks izpildītas manas prasības.

Ierēdnis.

Tas nāks jums tikai par ļaunu. Lūdzu protokolēt, ka Kvēle atsakās atbildēt. Ievest Rasu Kvēli.

Kārtībnieks.

Klausos! *Iziet.*

Baldona kundze.

Man smagi! Kaut ātrāk gals!

Anna.

Apmierinieties, kundze, apmierinieties!

Kārtībnieks *ieved Rasu.*

Te būs.

Ierēdnis.

Jūs esat Rasa Kvēle?

Rasa.

Tā es esmu.

Ierēdnis.

Jūs palīdzējāt Viinim Baldonam izbēgt no cietuma?

Kvēle.

Ne vārda, Rasa, kamēr nav protokolēta mana liecība pret Bulenu un Nagotu urnu lietā.

Ierēdnis.

Klusu! Es likšu jūs tūlī nogādāt cietumā! Atbildiet,

Rasa Kvēle.

Rasa cieš klusu.

Ierēdnis.

Labi. Jūs paši to vēlaties. Paziņoj, ka jūs abi tiekat paturēti apcietinājumā un nosūtīti uz pilsētu līdz lietas tālākai izmeklēšanai.

Baldona kundze paceļas, uz Annu balstīdamās.

Es atzīstos, ka atsvabināju no cietuma savu dēlu. Šie cilvēki ir gluži nevainīgi.

Kvēle.

Kundze, nepūlieties, jūsu upuris nav vajadzīgs...

Baldona kundze.

Nerunāji... Es viena esmu vainīga. Arī Anna nezina, kādā nolūkā es eju uz cietumu. Sodiet mani par to, ka mīlēju savu dēlu, ka biju māte līdz galam... Esmu gatava iet cietumā un mokās, jo nevar būt lielāku ciešanu par tām, kas plosa manu sirdi... *Sabrūk solā.*

Rasa.

Māmiņ, mīlā! *Piesteidzas, glāsta viņas galvu.*

Baldona kundze.

Meitiņ, tu arī viņu mīli...

Ierēdnis.

Jūsu atzišanās neatvieglo pārējo likteni. Viņi joprojām paliek apcietinājumā, ja...

Vilks, visu laiku cīnījies sevī, panāk uz priekšu.

Vai Anna Roze arī?

Ierēdnis.

Jā. Bet tas uz jums neattiecas.

Vilks.

Varbūt attiecas. Neesmu nekāds varonis, tomēr mierīgām asinīm nevaru noraudzīties visā, kas šie notiek. Dzirdiet: Baldona kundze un Anna Roze nav vainīgas pie Viļņa Baldona aizbēgšanas. Baldona kundze tikai vēl reizi vēlējās redzēt savu dēlu, un es viņai to atļāvu. Bet cietums izrādījās tukšs.

Nagots.

Viņš runā blēņas!

Vilks.

Tālāk man jāsaka, ka Kvēles liecība par Nagotu un Bulenu ir patiesa. Arī es varu liecināt, ka Nagots, kurš šie sēž pie sarkanā galda un grib tiesāt citus, pats ir urnu zaglis un noziedznieks.

Nagots.

Tu melo! Tu esi līdzzinātnieks arestētā atsvabināšanā! Viņi tevi uzpirkuši!

Bulens sten.

Jā... jā!

Vilks.

Par to, cik reizes un kādās lietās jūs mani esat gribējuši uzpirkt, mēs runāsim pie izmeklēšanas tiesneša. Pasakiet, cik jūs maksājāt Zaļzirnīm?

Anna.

Vilks, tu tomēr esi varonis!

Ierēdnis.

Klusu!

Ārā pēkšņi troksnis. Atskan svilpieni un saucieni.

Balsis.

Urnu zagli! Urnu zagli!

Ierēdnis.

Ko tas nozīmē? Pagasta priekšniek, es prasu jums, ko tas nozīmē?

Bulens tuvu ģībonim.

Es nezinu, ierēdņa kungs! Es tiešām nezinu...

Ierēdnis.

Kārtībniek, izklīdiniet trokšņotājus! Arestēt aktīvākos!

Kārtībnieks.

Klausos! *Projām.*

*
Vecais Birka nāk pa durvīm, kāds aizsargs viņu velk atpakaļ.

Ierēdnis.

Vai šis ir aktivākais?

Birka.

Es esmu saimnieks. Nācu prasīt, lai laiž pie darba manu strādnieku Sūrumu. Viņš ir tur priekšistabā, bet šie bezdarbji stāv klāt un pat runāt nelaiž.

Ierēdnis.

Sūrums ir arestēts. Un es jūs brīdinu...

Birka.

Arestēts? Par ko? Un par ko šī kundze te raud? Un šī jaunava? Un šī? Jaunais cilvēks, bīstieties dievu!

Ierēdnis.

Izvest šo veco vientiesi!

Aizsargs rauj viņu aiz svārkiem.

Nāciet laukā!

Birka.

Es prasīju, lai jūs atsvabinātu manu strādnieku Sūrumu. Taisnībai vajag būt.

Ierēdnis.

Es šē esmu taisnības un likumības sargs.

Birka.

Jūs aizstāvat Nagota taisnību. Bulen un Vigant, jūs ejat citus ceļus, nekā jūsu tēvi staigāja.

Troksnis un kliedziens. Pa logu ielido smags akmens un nokrīt uz grīdas.

Balsis.

Nost urnu zagļus! Pie tiesas Nagotu un Bulenu!

Bulens.

Es neesmu vainīgs! *Uzlec no krēsla un atkāpjas līdz sienai.*

Ierēdnis.

Tā ir sacelšanās!

Kvēle.

Vēl nav, bet var gadīties, ja tautai tiešām netiks dota taisnība.

Birka.

Dievs ir pret jums...

Aizsargs.

Birkas tēv, lūdzu, lūdzu!

Izvelk viņu laukā.

*

Kārtībnieks *uztraukts ieskrien.*

Viņi neizklīst! Viņi nāk šurp!

Ierēdnis.

Noslēdziet durvis! Visus arestētos pa otru pusi projām uz cietumu!

Kārtībnieks *pie durvīm.*

Aizsargi, šurp! *Ieskrien divi aizsargi.* Visus arestētos projām uz cietumu! Ātri!

Aizsargi ieslēdz arestētos. Šinī brīdī ieskrien Vilnis.

*

Vilnis.

Pagaidiet! Šie cilvēki ir nevainīgi! Es pats izbēgu no cietuma! Še es esmu! Atsvabiniet manu māti!

Rasa.

Vilni!

Kvēle.

Neprātīgais!

Baldona kundze.

Mans dēls!

Vilnis piestaidzas mātei.

Māte!

Baldona kundze.

Vilni, piedod... Ķer roku pie sirds un krīt uz priekšu. Vilnis satver viņu un nolaiž uz grīdas.

Anna.

Ūdeni! Ūdeni! Pieskrien Baldona kundzei.

Kvēle pieiet, noliecas, saņem Baldona kundzes roku.

Viņa ir mirusi.

Visi sastingst. Vilnis noliecas pār mātes līķi. Laukā tuvs troksnis. Atveras durvis, un iebrāžas ļaudis. Pašā priekšā Akmens ar paceltu urnu rokā.

Akmens.

Noziegums pret tautu un likumu! Urnai ir izņemams dibens!

Vilnis pieceļas, uz Nagotu rādīdams.

Slepkava!

Priekšskats.